



บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นี้ จะนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 การสังเคราะห์ร่างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ระยะที่ 2 การพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 3 การศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. ผลการศึกษา ระยะที่ 1 การสังเคราะห์ร่างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การวิจัยระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและกำหนดสาระสำคัญเบื้องต้นในการสังเคราะห์ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ โดยการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกี่ยวข้องและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการสังเกตการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ในสภาพจริง จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 ครั้ง และสัมภาษณ์ ครูผู้สอนสาระทัศนศิลป์ วิทยาสีศิลปกรรม ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ได้แก่ ผู้สอนสาระทัศนศิลป์ โรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ ระดับมัธยมมหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ในปัจจุบัน การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของนักเรียน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1.1.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค

1) ผลจากการสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์สรุปได้ดังนี้

1.1) ผู้สอนไม่ได้ใช้สื่อ ไม่ได้กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดเกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผู้สอนมักจะให้หัวข้อแล้วให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานซึ่งมักจะใช้วิธีการนี้ทุกครั้ง

1.2) ผู้สอนไม่ได้ชี้ให้ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยในผลงาน

1.3) ผู้เรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อ

ผลงานของตนและของเพื่อนร่วมชั้นเรียน

1.4) ผู้สอนจะตรวจให้คะแนนผลงานหลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ และแจ้งคะแนนหรือส่งผลงานคืนนักเรียนในคาบเรียนครั้งต่อไป

1.5) ผู้เรียนมักจะไม่ได้เตรียมอุปกรณ์มาใช้ปฏิบัติกิจกรรม

1.6) ผู้เรียนมักจะทำงานไม่เสร็จ ลังเลไม่รู้จะเขียนภาพอะไร ใช้เวลาในคาบเรียนในการพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้น หรือนำงานวิชาอื่นขึ้นมาทำ

1.7) ผู้เรียนไม่สร้างผลงานในชั้นเรียนมักจะนำไปทำเป็นการบ้าน

2) การสัมภาษณ์ผู้สอนสรุปได้ดังนี้

2.1) ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์

(1) การจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนด

(2) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไม่ได้สนับสนุนให้ผู้เรียนนำเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ผู้สอนได้สอนหรือสาธิตไปสร้างสรรค์เพิ่มเติมในผลงานของผู้เรียน เช่นผู้สอนสาธิตการทาสี ผู้เรียนปฏิบัติตามที่ผู้สอนสาธิต แต่ก็ไม่ได้สร้างสรรค์เพิ่มเติมให้มีความแตกต่างจากผลงานของเพื่อนร่วมชั้นหรือผลงานของครูผู้สอน

(3) สภาพห้องเรียนที่คับแคบ ขาดห้องปฏิบัติงานศิลปะ ผู้เรียนต้องเรียนศิลปะในห้องเรียน

2.2) ปัญหาการสร้างสรรคผลงานทัศนศิลป์

(1) ผลงานศิลปะของผู้เรียนส่วนใหญ่มีรูปแบบ วิธีการ เนื้อหาที่ซ้ำๆและคล้ายคลึงกันเช่นรูปแบบของการจัดองค์ประกอบภาพ รูปร่างรูปทรงที่ถ่ายทอดความจริงมักจะพยายามวาดภาพให้เหมือนจริง

(2) การระบายสีจะระบายเกลี่ยสีให้เรียบกลมกลืนกันทั่วทั้งภาพ

(3) ผู้เรียนมักจะใช้เทคนิควิธีการเดียวหรือประเภทเดียวในการสร้างงาน เช่น ใช้เฉพาะสีไม้หรือเฉพาะสีชอล์คน้ำมันเพียงอย่างเดียวการสร้างสรรคผลงานของผู้เรียนมักจะใช้วิธีการประดิษฐ์ประคอย มีการลอกเลียนแบบซึ่งกันและกัน

(4) ผู้เรียนพยายามสร้างสรรคผลงานให้คล้ายหรือใกล้เคียงกับภาพผลงานที่ผู้สอนนำมาเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้

(5) ผู้เรียนพยายามจะวาดให้เหมือนให้สวย ซึ่งวิธีการเหล่านี้ทำให้ความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนลดลง

(6) ผู้เรียนขาดความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าอธิบายผลงานตนเอง ไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน เกิดความคิดว่าวาดไม่เป็น วาดไม่สวย ไม่มีพรสวรรค์ วาดแล้วได้คะแนนน้อย และเป็นผลให้ผู้เรียนละทิ้งการเรียนวิชาทัศนศิลป์

1.1.2 ความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

สรุปได้ดังนี้

1) ผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิมซึ่งผู้เรียนสามารถแสดงออกได้ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

2) ผู้สอนเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ศิลปะนั้นควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์โดยแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

3) ผู้สอนเห็นว่าน่าจะมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถทางศิลปะมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะและต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระตามหลักสูตรและได้ฝึกกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ไปด้วย

1.2 การศึกษาดำรงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การวิจัยในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยศึกษาจากเอกสารตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.2.1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

ผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกล หลากแถมุมเกิดความคิดใหม่ที่แตกต่างจากเดิม โดยมีการบูรณาการจากประสบการณ์ความรู้ทั้งหมดที่ผ่านมาทำให้เกิดการเรียนรู้ไปสู่การประดิษฐ์คิดค้น และการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาให้ผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้น ประกอบไปด้วยการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะหรือพฤติกรรมดังต่อไปนี้ มีความอยากรู้อยากเห็น สงสัย สำรวจ สืบเสาะเพื่อหาข้อพิสูจน์ มองปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง มีการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ กล้าคิดกล้าทำในสิ่งแปลกใหม่ รู้จักปรับและยืดหยุ่นตามความจำเป็น มีความอดทนในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นตัวของตัวเอง จากพฤติกรรมดังกล่าวจะมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่

แตกต่างจากความคิดเดิม ความคิดริเริ่มนี้อาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ 2) ความคล่องแคล่วในการคิด (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน หรือความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด 3) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง ความสามารถที่จะพยายามคิดให้หลากหลาย ไม่ซ้ำกัน แปลกแตกต่างออกไป 4) ความละเอียดลออในการคิด (Elaboration) เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในการสร้างผลงานที่แปลกใหม่ให้เสร็จเนื่องจากเห็นความคิดที่คิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.2.2 การศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ศิลปะควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้าน ความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะทางศิลปะ การนำศิลปะมาใช้ในการแสดงออกทางความคิด อารมณ์ความรู้สึกที่ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งในอดีตและร่วมสมัยและผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์

2) การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อพัฒนาการด้าน อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในบริบทที่มีอยู่และเกิดขึ้นตามสภาพจริงและพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ที่จะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ณ์ วิจารณ์ วางแผนตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง แนวทางการจัดการเรียนรู้จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งความรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ผู้สอนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีระบบ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้

การศึกษาเอกสารงานวิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งมีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสอน และการเรียนรู้ ที่ได้จัดทำขึ้นตามหลักปรัชญา ความเชื่อ ทฤษฎีรองรับ แล้วอาศัยยุทธศาสตร์การสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอน ลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน การ

เตรียมการ สื่อการสอน และการประเมินผล โดยผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยให้สภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการและจุดประสงค์ที่กำหนด ผลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คือการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

(1) หลักการเป้าหมายของรูปแบบและมโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน เน้นการนำกระบวนการความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

(2) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดโดยการผสมผสานรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เข้ากับองค์ประกอบของกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ภายใต้การจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

(3) รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ บทบาทของผู้สอน ผู้เรียนและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในรูปแบบนี้ผู้สอนจะเป็นผู้นำกิจกรรม ผู้อำนวยการความสะดวก ผู้สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

(4) หลักการแสดงการโต้ตอบ หมายถึง วิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน การตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ การจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่เป็นอิสระ สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลายและได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านการแสดงออกทางผลงานศิลปะ

(5) สิ่งสนับสนุน หมายถึง เงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นการนำสื่อ มาใช้ ควรใช้สื่อที่มีความน่าและมีความหลากหลาย

(6) การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Application) หมายถึง การแนะนำให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ซึ่งในรูปแบบนี้จะใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

(7) ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์

1.3 ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะของครูต้นแบบ

การวิจัยในระบะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ของครูต้นแบบ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ของครูต้นแบบ โดยการสังเกตการณ์สอน และการสัมภาษณ์ครูต้นแบบ จำนวน 11 คน มีการบันทึกเสียง ระหว่างการสอนและบันทึกภาพ

ในระหว่างการสอน คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ กรอบในการคัดเลือกครูต้นแบบมีดังนี้

1.3.1 เป็นครูต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หรือสำนักงานเขตการศึกษาหรือเป็นครูที่ได้รับรางวัลครูศิลปะดีเด่น

1.3.2 เป็นครูต้นแบบที่จัดการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์

1.3.3 เป็นครูต้นแบบที่จัดการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์

จากกรอบในการคัดเลือกครูต้นแบบผู้วิจัยได้คัดเลือกครูต้นแบบจำนวน 11 คน มีรายชื่อดังนี้

- | | |
|----------------------------|--|
| 1. อ.จิตประสงค์ ไพศาลพงศ์ | โรงเรียนนครขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น |
| 2. อ.อเนก ตรีภูมิ | โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น |
| 3. อ.สุนัน พันธุ์รัตน์ | โรงเรียนมัธยมศึกษา อ.มัญจา จ.ขอนแก่น |
| 4. อ.ประมวลพจน์ สนิทโกสัย | โรงเรียนบ้านไผ่วิทยา อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น |
| 5. อ.พรพรหม ตะพรหม | โรงเรียนศรีสงครามวิทยา อ.วังสะพุง จ.เลย |
| 6. อ.สุรัชย์ เสือสูงเนิน | โรงเรียนวัดโคกสูง จ.ลพบุรี |
| 7. อ.เขาวนิช เรื่องตั้งยาน | โรงเรียนชุมชนวังสะพุง อ.วังสะพุง จ.เลย |
| 8. อ.ชูดานันท์ ภูมิกระจาย | โรงเรียนไทยรัฐวิทยา49(บ้านวงเวียน)อ.ภูกระดึง จ.เลย |
| 9. อ.บัณฑิต เพี้ยปลัด | โรงเรียนบ้านแก่งศรีภูมิ กิ่งอำเภอเอราวัณ จ.เลย |
| 10. อ.สายันต์ พลสวัสดิ์ | โรงเรียนโคกสง่า กิ่งอำเภอเอราวัณ จ.เลย |
| 11. อ.สังคม ทองมี | โรงเรียนศรีสงครามวิทยา อ.วังสะพุง จ.เลย |

แนวทางการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ของครูต้นแบบทั้ง 11 คน มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. อ.จิตประสงค์ ไพศาลพงศ์ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามที่ไปงานกำหนด

ผู้สอนจะเดินดู พูดคุยให้คำแนะนำระหว่างที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม

สื่อการเรียนการสอน เป็นตัวอย่างผลงานศิลปะของนักเรียนรุ่นพี่

ผู้สอนจะถามผู้เรียนว่า เห็นอะไรในภาพนี้บ้าง ภาพนี้สื่อถึงอะไร

ผู้เรียนนำเสนอผลงานเป็นกลุ่ม หน้าชั้นเรียน เพื่อนร่วมชั้นแสดงความคิดเห็น มีบรรยากาศที่

สนุกสนาน

2. อ. อเนก ศรีภูมิ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
 - 2.1 ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ
 - 2.2 ผู้สอนมีบุคลิกภาพที่เป็นกันเองกับผู้เรียน
 - 2.3 ผู้สอนอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมและอธิบายตัวอย่างผลงานศิลปะจำนวน 4 ชิ้น พร้อมกับถามผู้เรียนว่า จุดเด่น จุดรอง ของภาพอยู่ตรงไหน ภาพนี้ให้ความรู้สึกอย่างไร
 - 2.4 ในระหว่างที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมผู้สอนเดินดูให้คำแนะนำ
 - 2.5 ผู้เรียนนำเสนอผลงานเป็นกลุ่มหน้าชั้นเรียนและเพื่อนร่วมชั้นแสดงความคิดเห็น
3. อ. สุนัน พันธุ์รัตน์ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
 - 3.1 ให้ผู้เรียนปฏิบัติงานตามที่ใบงานกำหนด
 - 3.2 ผู้สอนแสดงตัวอย่างผลงานจำนวน 3 ชิ้นพร้อม อธิบายองค์ประกอบของผลงานแต่ละชิ้น
 - 3.3 ในขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติงานผู้สอนจะเดินดู ให้คำแนะนำ
 - 3.4 ผู้เรียนปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนที่ปฏิบัติงานในโต๊ะเดียวกัน
 - 3.5 ผู้สอนให้ผู้เรียนที่ยังปฏิบัติงานไม่เสร็จให้ไปปฏิบัติงานต่อที่บ้าน เมื่อหมดคาบวิชาศิลปะ และให้นำมาส่งในสัปดาห์ต่อไป
4. อ. ประมวลพจน์ สนิทโกศย์ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมและอธิบายข้อกำหนดในใบงาน

ผู้เรียนปฏิบัติงานในใบงาน

ผู้สอนแสดงตัวอย่างผลงาน 4 ชิ้น ที่น่าสนใจของผู้เรียนอีกห้องที่เรียนกิจกรรมนี้ผ่านไปแล้ว พร้อมกับอธิบายวิธีการสร้างสรรค์ จุดสนใจของผลงาน

ในขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติงานผู้สอนจะเดินดู ให้คำแนะนำ

ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน ผู้เรียนประเมินผลงานของตน และให้เพื่อนร่วมชั้นประเมิน โดยเขียนคะแนนลงในใบงาน
5. อ. พรพรหม ตะพรหม มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
 - 5.1 ผู้สอนตั้งหุ่นเพื่อเป็นแบบในการวาดภาพไว้กลางห้องพร้อมอธิบายการจัดองค์ประกอบภาพ มุมมอง
 - 5.2 ผู้เรียนนั่งล้อมรอบแบบและลงมือเขียนภาพ
 - 5.3 ผู้สอนเดินดูให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล

- 5.4 การประเมินผลงาน ผู้สอนให้ผู้เรียนวางผลงานเรียงเป็นแถวบนพื้น ผู้สอนชี้จุดดี จุดด้อย ในผลงานแต่ละชิ้น ผู้เรียนซักถามข้อสงสัย
6. อ.สุรชัย เสือสูงเนิน มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
- 6.1 ผู้เรียนแต่ละคนสร้างสรรค์ผลงานโดยนั่งรวมกลุ่มกัน
 - 6.2 ผู้สอนนำตัวอย่างผลงาน พร้อมกับถามผู้เรียนว่าภาพนี้แสดงถึงเรื่องราวอะไรพร้อมทั้งอธิบายวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน การใช้สี ความตั้งใจในการสร้างงาน
 - 6.3 ในขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติงานผู้สอนจะเดินดู ให้คำแนะนำ
 - 6.4 ผู้สอนมีบุคลิก ที่เป็นกันเองกับผู้เรียนพูดคุยสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานด้วยความมั่นใจ
7. อ.เยาวนิช เรืองตั้งยาน มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
- แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ผู้เรียนร่วมมือกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ กิจกรรมจะให้ผู้เรียนได้ต่อเติม ได้คิดต่อจากที่ผู้สอนกำหนด
- นักเรียนออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน พร้อมอธิบายแนวคิดจุดประสงค์ในการสร้างสรรค์ผลงาน
8. อ. ชูดานันท์ ภูมิกระจาย มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
- 8.1 ผู้สอน ทบทวนความรู้เดิม และอธิบายข้อกำหนดของกิจกรรม
 - 8.2 ผู้สอนใช้สื่อประเภทภาพวาด การ์ตูนประกอบการจัดการเรียนรู้
 - 8.3 ในขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติงานผู้สอนจะเดินดูให้คำแนะนำกับผู้เรียน
9. อ. บัณฑิต เทียบปลัด มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
- 9.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเนื่องจากมีอุปกรณ์จำนวนจำกัด
 - 9.2 ผู้สอนแจกใบงาน พร้อมกับอธิบายข้อกำหนด
 - 9.3 ผู้สอนใช้สื่อ ตัวอย่างผลงานจำนวน 3 ชิ้น อธิบายขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน
 - 9.4 ผู้สอนสาธิต พร้อมกับอธิบายขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน
 - 9.5 ผู้เรียนปฏิบัติงานผู้สอนให้คำแนะนำกับผู้เรียน
 - 9.6 บุคลิกภาพของผู้สอนมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน
10. อ. สายันต์ พลสวัสดิ์ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้
- 10.1 ผู้สอนแจกใบงาน พร้อมกับอธิบายข้อกำหนด
 - 10.2 ผู้สอนสาธิต พร้อมกับอธิบายขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน
 - 10.3 ผู้เรียนปฏิบัติงานในและนอกห้องเรียน โดยมีผู้สอนให้คำแนะนำกับผู้เรียน
 - 10.4 ผู้สอนเลือกผลงานที่น่าสนใจติดบนกระดาน อธิบายจุดเด่นจุดน่าสนใจของผลงาน

11. อ. สังคม ทงมี มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้

- 11.1 ผู้สอนสาธิตพร้อมคำอธิบายขั้นตอนการสร้างสรรคผลงานอธิบายจุดเน้น จุดสนใจ วิธีการสร้างระยะ
- 11.2 ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยมีผู้สอนให้คำแนะนำกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 11.3 ผู้สอนสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรคผลงานด้วยความมั่นใจ มีอิสระในการแสดงออก โดยผู้สอนจะชี้ประเด็น จุดเด่นในผลงานเพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปพัฒนาต่อไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์สอนครูต้นแบบจำนวน 11 ท่าน สามารถสรุปวิธีการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ได้ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์

1.1 ครูต้นแบบใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยเน้นกระบวนการคิด ผู้สอนใช้วิธีการตั้งคำถามกับผู้เรียนสนับสนุนให้เกิดการอภิปรายซักถามเพื่อกระตุ้นความคิดของผู้เรียนพร้อมกับ ใช้ใบงาน ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายเช่น ประติมากรรม ภาพวาด ผลงานศิลปะของรุ่นพี่เป็นต้น การใช้สื่อเป็นการกระตุ้นความคิด ได้รับความสนใจของผู้เรียนและสร้างความเข้าใจในทักษะและกระบวนการต่างๆทางศิลปะได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

1.2 ครูต้นแบบใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้และให้ผู้เรียนสร้างสรรคผลงานของตนเองโดยนั่งร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็นในระหว่างการสร้างสรรคผลงานศิลปะ

1.3 ครูต้นแบบใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้กิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย เริ่มจากกิจกรรมที่ง่ายไปหายากและเป็นกิจกรรมศิลปะที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเช่นการศึกษา สีจากลายผ้าพื้นเมือง การเขียนภาพเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่ตนเองประทับใจเป็นต้น ผู้เรียนสร้างสรรคผลงานร่วมกันหรือสร้างสรรคผลงานของตนเอง ผู้สอนให้อิสระแก่ผู้เรียนในการสร้างสรรคผลงาน มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน

2. ด้านการประเมินผล

2.1 ครูต้นแบบ มีวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นการประเมินพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย การประเมินเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำข้อมูลไปพัฒนาและปรับปรุงผลงานของตนเอง

2.2 ครูต้นแบบได้ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตนเอง เพื่อนร่วมชั้นประเมินผลงานของเพื่อนร่วมชั้น โดยการพูด อภิปรายในชั้นเรียนและ ใช้วิธีการให้ผู้เรียนเขียนวิจารณ์ผลงานของตนเองและเขียนวิจารณ์ผลงานของเพื่อนร่วมชั้น

2.3 การประเมินผลงานจะใช้วิธีการประเมินจากผลงาน โดยประเมินผลด้านทักษะ ศิลปะนิสัยและการแก้ปัญหา ใช้วิธีการตรวจผลงาน สังเกตพฤติกรรมขณะปฏิบัติงาน สังเกตกระบวนการทำงานและสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้เรียน

3. ด้านบุคลิกภาพ

3.1 ครูต้นแบบ พูดคุยเป็นกันเอง พูดให้กำลังใจ กระตุ้นสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติงานศิลปะด้วยความมั่นใจ

3.2 ครูต้นแบบจะ เดินดู พูดคุยซักถามให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเป็นกลุ่มและรายบุคคลในขณะที่ปฏิบัติงาน

4. การจัดปัจจัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

4.1 มีการจัดป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียนข่าวสารด้านศิลปะ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ เช่น มีมุมหนังสือศิลปะ มุมสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตสำหรับการค้นคว้าทางศิลปะของนักเรียน

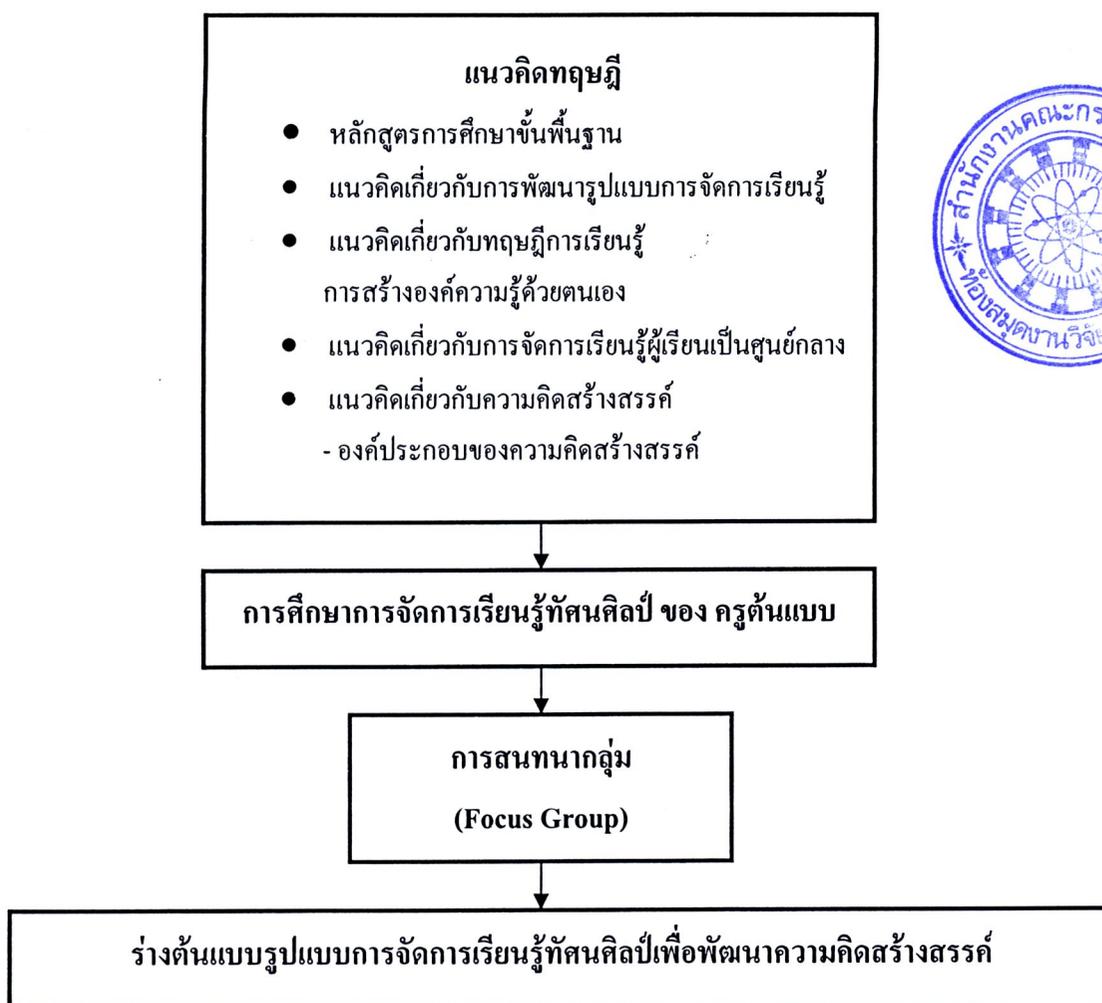
4.2 มีการจัดแสดงผลงานประติมากรรมรอบๆอาคารเรียนหรือบริเวณสวนหย่อมในโรงเรียน และจัดแสดงผลงานศิลปะของผู้เรียนในห้องปฏิบัติการศิลปะและห้องนิทรรศการ

1.4 การสังเคราะห์ร่างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการประชุมกลุ่มย่อยเสนอแนะข้อคิดเห็นต่อร่างต้นแบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์

การวิจัยในระบายนี มีเป้าหมายเพื่อวางแผนร่างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แนวทางการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ปัญหา เอกสาร รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์และจากการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์การสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ของครูต้นแบบ ซึ่งพบว่าครูต้นแบบมีการใช้สื่อที่หลากหลาย มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดโดยการ ใช้ คำถาม มีการประเมินตามสภาพจริง มีบุคลิกภาพที่เป็นกันเอง และมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากข้อมูลดังกล่าวได้นำมาสังเคราะห์เป็นร่างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ที่คาดว่าจะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและรายละเอียดต่างๆ ของรูปแบบ ได้แก่ สภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ หลักการและจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์และการประเมินผล จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเบื้องต้นก่อนนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ด้านหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544

และด้านความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 10 คน ตรวจสอบ โดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) เสนอแนะข้อคิดเห็นต่อร่างต้นแบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรกำหนดว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ปฏิบัติ 2) ในขั้นสรุปแนวคิดควรเป็นการสรุปแนวคิด โดยใช้วิธีการร่างภาพหลาย ๆ ภาพและให้ผู้เรียน เลือกภาพร่างเพื่อนำมาขยายต่อเติม หรือสร้างสรรค์ เป็นผลงานจริงต่อไป โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำ 3) การประเมินควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน 4) ควรระบุว่า สื่อที่นำมาใช้ควรเป็นสื่อที่หลากหลาย

กระบวนการดังกล่าวสามารถเขียนเป็นภาพแสดงขั้นตอนการสังเคราะห์ร่างต้นแบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้ดังนี้



ภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนการสังเคราะห์ร่างต้นแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) เสนอแนะข้อคิดเห็นต่อร่างต้นแบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะและสามารถสรุปเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กรอบแนวคิดและหลักการ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ นั้นเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมมากที่สุดด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยแสดงออกผ่านทางผลงานทัศนศิลป์ และมีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอนและผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึง ความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายแง่มุมเกิดความคิดใหม่ ที่แตกต่างจากเดิม โดยมีการบูรณาการจากประสบการณ์ ความรู้ทั้งหมดที่ผ่านมาทำให้เกิดการเรียนรู้นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้น และการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์โดยการใช้ กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย การกระตุ้น การสำรวจ การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรมและการทบทวน จะทำให้ผู้เรียนเกิด ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่อง และความคิดละเอียดลออ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องแคล่ว และมีความคิดละเอียดลออ

2.2 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3. ข้อยกเว้น

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นี้ เป็นรูปแบบที่ใช้ในกิจกรรมทัศนศิลป์ปฏิบัติ เท่านั้น

4. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีแนวทางและลำดับขั้นในการจัดการเรียนรู้ดังนี้

4.1 ขั้นเตรียมความพร้อม จุดประสงค์เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียน โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้ แจกจุดประสงค์ในการเรียนรู้หรือหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบเพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียน อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การทบทวนความรู้เดิม หรือมโนคติที่เป็นพื้นฐานสำหรับความรู้ใหม่

4.2 ขั้นพัฒนาการคิด จุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการคิดขึ้น โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้ 1) การให้ความรู้การนำเสนอปัญหาโดยเน้นความแปลกใหม่ที่ท้าทาย หรือมีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิม 2) ควรใช้สื่อที่มีความหลากหลาย 3) ผู้สอนแจกใบงานหรือมอบหมาย

ให้ทำกิจกรรมทัศนศิลป์ 4) ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นโดยใช้คำถามเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกให้อิสระกับผู้เรียนได้คิด ได้ค้นหาได้สร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ด้วยตัวผู้เรียนเองตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน โดยแบ่งลำดับในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

4.2.1 การจุดประกาย มีวิธีการดำเนินการดังนี้ผู้สอนให้ข้อความรู้โดยการกระตุ้นให้เกิดความคิด ซึ่งความคิดอาจเกิดขึ้นมาโดยทันที และไม่คาดคิดมาก่อน การกระตุ้นอาจจะกำหนดสิ่งต่างๆขึ้นมาโดยการใช้คำถาม สื่อการเรียนการสอน การสาธิต การเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น เกิดความสงสัยและเกิดข้อคำถาม

4.2.2 การรวบรวมความคิด มีวิธีการดำเนินการดังนี้ เมื่อผู้เรียนเกิดความคิดขึ้น ต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนได้คิดกว้างออกไป คิดให้ได้มาก ๆ เพื่อให้ได้คำตอบที่มากมายหลากหลาย ซึ่งจะทำให้มีโอกาสได้แนวคิดที่ดี น่าสนใจ แปลกใหม่ และมีประโยชน์ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ขยายความคิดและนำออกมาประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ การรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์เดิม การสำรวจหาแนวทางใหม่ ๆ โดยการใช้จินตนาการหรือใช้ทั้ง 2 วิธีการผสมผสานกันเพื่อเป็นส่วนประกอบในการแก้ปัญหาหรือทำให้เกิดแนวคิดใหม่

4.2.3 การสรุปแนวคิด มีวิธีการดำเนินการดังนี้ เมื่อผู้เรียนเกิดแนวคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาแล้ว ผู้สอนสนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำข้อมูลมาไตร่ตรอง สังเคราะห์ประมวลความคิดเพื่อกำหนดทางเลือกวางแผนและร่างแบบจำลองความคิดขึ้น ซึ่งได้แก่ ภาพร่างที่จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของผลงานทั้งหมด

4.2.4 การประเมินทางเลือก มีวิธีการดำเนินการดังนี้ ผู้เรียนพิจารณาภาพร่างแบบจำลองความคิดที่ผู้เรียนได้เลือก เพื่อเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของผู้เรียนต่อไป ผู้สอนใช้วิธีการซักถามพูดคุย ให้คำแนะนำกับผู้เรียนเพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดกับภาพร่าง ในกรณีที่ภาพร่างนั้นควรได้รับการปรับปรุงผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนย้อนกลับไปในขั้นตอนของการรวบรวมความคิดอีกครั้ง

4.3 ขั้นปฏิบัติ จุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียน ได้นำแนวคิดมาสร้างสรรค์โดยผ่านกระบวนการทางทัศนศิลป์

แบ่งลำดับในการจัดกิจกรรมดังนี้

4.3.1 การสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการนำความคิดไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ ทางศิลปะ โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้ ให้ผู้เรียนปฏิบัติงานด้วยตนเองหรือร่วมมือกับกลุ่ม ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยใช้ภาพร่างเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ผลงานและสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลายภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมของผู้สอน

4.3.2 การทบทวน มีวิธีการดำเนินการดังนี้เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วในขั้นตอนนี้เป็นการติดตามกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์โดยการแสดงออกทางผลงานศิลปะของผู้เรียนว่าทำอะไรลงไป ประสบผลตามเป้าหมายหรือไม่จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร และได้เรียนรู้อะไร ผู้สอนใช้วิธีการซักถามพูดคุย ให้คำแนะนำเน้นย้ำให้ผู้เรียน ได้ทบทวนตรวจสอบและตกแต่งผลงานเพิ่มเติมเพื่อให้ผลงานนั้นมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของผู้เรียน

4.4 ขั้นประเมิน จุดประสงค์เพื่อพิจารณาผลของการปฏิบัติกิจกรรมว่าผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงผลงานในการปฏิบัติกิจกรรมครั้งต่อไป

มีวิธีการดำเนินการดังนี้ การประเมินจะเป็นการให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ จุดเด่น จุดด้อย แนวทางในการพัฒนาผลงาน โดยจะประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชา พฤติกรรมการปฏิบัติงานและผลงานศิลปะ ซึ่งทำได้ทั้งในขณะปฏิบัติกิจกรรมและหลังจากปฏิบัติกิจกรรมไปแล้ว ควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากผลงาน การประเมิน โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ ผู้สอนและผู้เรียนประเมินร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน พร้อมนำเสนอแนวคิดให้ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน เพื่อนำผลการประเมิน ไปพัฒนาปรับปรุงผลงานในครั้งต่อไป การประเมินควรประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย

5. การเตรียมการสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเตรียมการสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนควรปฏิบัติดังนี้

5.1 การเตรียมเอกสารวัสดุการเรียนการสอน

เอกสารวัสดุและสื่อต่าง ๆ สำหรับการจัดการเรียนรู้ นั้นได้แก่ ใบงาน เอกสารประกอบการสอน คู่มือฝึกปฏิบัติการ แบบทดสอบ แบบสังเกตและสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ โดยจัดเตรียมให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้

5.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม

การเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะนั้นผู้สอนควรจัดเตรียมหรือกำหนดให้ผู้เรียนนำมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม อุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะนั้นควรมีความหลากหลายและควรมีความเหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ

6. องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

6.1 บรรยากาศของการจัดการเรียนการรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นครูควรจัดสิ่งแวดล้อม

ในห้องเรียนที่กระตุ้นส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น การประดับตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานศิลปะ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้คิดและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างอิสระ ได้คิดอย่างเสรีเป็นของตัวเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกได้ใช้จินตนาการของตนเอง ควรมีการยกย่องชมเชยเมื่อผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านทางผลงานศิลปะ

6.2 การสนับสนุน ส่งเสริมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ผู้สอนต้องกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้คิดในแง่มุมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนเองคิดกับผู้อื่นในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่เป็นการขยายความคิดเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ให้โอกาสผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย โดยการจัดกิจกรรมศิลปะควรมีวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ หลีกเลียงการทำอะไรที่ซ้ำ ๆ หรือเป็นรูปแบบ เช่น การวาดตามแบบ การระบายสีตามแบบ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่พฤติกรรมการเล่นแบบ ชัดขวางการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนต้องกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนและทำในสิ่งที่ไม่เหมือนกับที่คนอื่นได้ทำเอาไว้

6.3 การนำสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

การนำสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้น สื่อควรมีความชัดเจนมีความหลากหลายสามารถกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์มีความสอดคล้อง มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมศิลปะ

7. การสรุปมโนคติ หรือหลักการ

ควรมีการสรุปมโนคติหลักการและความรู้ที่ถูกต้องชี้แนะข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ในผลงานศิลปะของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปสร้างโครงสร้างทางปัญญาเป็นประสบการณ์เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สร้างความมั่นใจในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่อไป

8. บทบาทของครูผู้สอนและผู้เรียน

8.1 บทบาทของครูผู้สอน

การจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่ทำทหายและกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้กล้าคิด

กล้าแสดงออก ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่จะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนทัศนศิลป์สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของครูผู้สอนมีดังนี้

8.1.1 มีทัศนคติที่ดีและยอมรับว่าผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถส่งเสริมพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยให้ผู้เรียนฝึกความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ

8.1.2 ครูต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1) สร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนเพื่อให้กล้าแสดงออก กล้าที่จะแสดงความสามารถของผู้เรียนออกมาผ่านทางผลงานศิลปะ

2) ไม่เปรียบเทียบผลงานศิลปะของผู้เรียนกับเพื่อนคนอื่น ๆ หรือพิจารณาผลงานของผู้เรียนโดยเอามาตรฐานของผู้ใหญ่เป็นเครื่องวัด

3) ไม่สกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยการบังคับให้ผู้เรียนทำตามที่ผู้สอนต้องการทุกประการ เช่น การฝึกวาดภาพตามแบบที่กำหนดให้

4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ด้วยความสนใจของตนเอง

5) ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดค้นวิธีการหรือแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

6) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกใช้ตามความถนัดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

7) ต้องยอมรับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนที่อาจจะต้องแตกต่างกัน

8.1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดหลายหลายด้านยอมรับในความคิดแปลก ๆ ของผู้เรียนสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงถึงความคิดที่แปลกใหม่

8.1.4 นำเอาผลงานศิลปะของผู้เรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น นำเอาผลงานศิลปะของผู้เรียนมาทำเป็น การ์ดอวยพร หรือประดับตกแต่งอาคารเรียน

8.1.5 ผู้สอนไม่ควรสนับสนุนหรือให้รางวัลเฉพาะผลงานศิลปะที่ได้มีผู้ทดลองทำและเป็นที่ยอมรับแล้ว ผลงานศิลปะที่แปลกใหม่ก็อาจจะ มีโอกาสได้รับรางวัลหรือคำชมเชยด้วยเช่นกัน

8.2 บทบาทของผู้เรียน

8.2.1 ผู้เรียนควรมีทัศนคติที่ดีและเห็นความสำคัญของการเรียนสอน ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

8.2.2 ผู้เรียนทำความเข้าใจและซักถามประเด็นที่สงสัยทำความเข้าใจต่อ ประเด็นปัญหาจากใบงาน จากข้อกำหนดกิจกรรม จากสื่อการเรียนการสอน จากการอธิบายของ ผู้สอน ผู้เรียนเสนอแนวทางสิ่งที่ตนเองได้คิดและสรุปเปรียบเทียบกับเพื่อนและรับฟัง ความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียน

8.2.3 ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจ ตามความสามารถของตน

8.2.4 ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อ แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ของตน

2. ผลการศึกษาระยะที่ 2 การพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การวิจัยในระบะนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis & Taggart (1999) เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนการนำเทคนิควิธีการและเครื่องมือประเมินมาใช้อย่างเป็น ระบบและสอดคล้องกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ขณะปฏิบัติการวิจัย นำร่างรูปแบบการสอน ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 35 คน สรุปผลการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจร ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ 4 แผน โดยมีรายละเอียดและผลการพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการสอน ดังนี้

2.1 ผลการวางแผนการพัฒนารูปแบบการสอน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ร่างต้นแบบ การสอนทัศนศิลป์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มาวางแผน เพื่อดำเนินการที่โรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 35 คน ใน ภาคปลาย ปีการศึกษา 2550 การเตรียมความพร้อมของผู้ช่วยวิจัย ผู้วิจัยได้อธิบายซักซ้อมความ เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยวิจัย หลักการและแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ ของรูปแบบการสอน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และมอบเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการสอน แผนการ จัดการเรียนรู้เครื่องมือประเมิน ให้กับผู้ช่วยวิจัยได้ศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ การจัดการเรียนการสอน

2.2 สภาพและบริบทของการจัดการเรียนรู้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ ดำเนินการวิจัยที่ โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพและบริบทของการจัดการเรียนรู้ดังนี้

2.2.1 ลักษณะการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะกรรม 1 รหัสวิชา ศ.42101 เป็นรายวิชาพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาและฝึกปฏิบัติเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมาย ความสำคัญของเส้น กลวิธีการนำเส้นมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน และมุ่งให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้เส้นเป็นการแสดงออกที่สำคัญได้

2.2.2 การวัดและประเมินผลเป็นการประเมินตามสภาพจริงซึ่งหมายถึงการดำเนินการเรียนการสอนและการประเมินผลในกระบวนการเดียวกัน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การประเมินจากผลงาน

2.3 การสะท้อนผลการปฏิบัติ

นำข้อมูลจากการปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยเครื่องมือประเมินในแบบต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นได้แก่ใบงาน และเครื่องมือสะท้อนผลการปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ แบบบันทึกเหตุการณ์การเรียนการสอนและแบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เรียน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบปัญหาและค้นหาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหา ทำการปรับปรุงการเรียนการสอน ขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อให้ได้การจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมในการดำเนินการในวงจรต่อไป

2.4 ผลการพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนานั้นมาจากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปฐมนิเทศผู้เรียนเพื่อให้ทราบขั้นตอน วิธีการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอน บทบาทผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน วิธีการประเมิน และให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน เพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการ 3 วงจร มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 การปฏิบัติการวิจัยวงจรที่ 1

การจัดการเรียนรู้แผนการเรียนรู้ที่ 1 และ 2

1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเรื่องเส้น

ใช้เวลา 1 คาบ (50 นาที)

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญหลักการ และวิธีการนำเสนอใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยเส้นได้และผู้เรียนชื่นชม เห็นคุณค่าของผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยเส้น

การจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ที่ 1 มีรายละเอียดและผลดังนี้

1.1) ขั้นเตรียมความพร้อม (ใช้เวลา 5 นาที)

ในขั้นนี้ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์ในการเรียน กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ และวิธีการวัดและประเมินผลให้กับผู้เรียน

1.2) ขั้นพัฒนาการคิด

(1) การจุดประกาย (ใช้เวลา 3 นาที)

ผู้สอนและผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของเส้นผู้สอน แจกใบความรู้และ อธิบายเนื้อหาพร้อมก็นำสื่อการสอนประเภทรูปภาพที่แสดงออกด้วยเส้นจำนวน 4 ภาพโดยอธิบาย จุดเด่น แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของภาพทั้ง 4 ผู้สอนตั้งคำถามกับผู้เรียน เช่น ภาพที่นักเรียนเห็นนี้นักเรียนรู้สึกอย่างไร ภาพนี้ประกอบด้วยเส้นอะไรบ้าง ผู้สร้างผลงานชิ้นนี้นักเรียนคิดว่าเขาต้องการสื่อถึงอะไร เส้นในภาพทำให้เกิดรูปทรงอะไร จุดเด่นของภาพคืออะไร อยู่ตรงไหน ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าอภิปราย ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถาม มีนักเรียน 5-6 คน ที่มีความสนใจในวิชาศิลปะเท่านั้นที่ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น ผู้สอนจึงใช้วิธีการเรียกชื่อนักเรียนให้ตอบคำถาม

(2) การรวบรวมความคิด (ใช้เวลา 5 นาที)

ผู้สอนได้แจกใบงานกิจกรรมที่ 1 เรื่องความรู้เบื้องต้นเรื่องเส้นให้กับผู้เรียนพร้อมกับอธิบายข้อกำหนดใบงานและให้ใช้เวลา 5 นาทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มผู้เรียน ผู้สอนพยายามสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ให้ผู้เรียนได้คิดในแง่มุมต่าง ๆ โดยใช้วิธีการถามผู้เรียนว่า เส้นสามารถทำให้เกิดเป็นรูปร่างใดบ้าง หากผู้เรียนต้องการแสดงความรู้สึก นุ่มนวล เคลื่อนไหว ตื่นเต้นหรือต้องการสร้างภาพให้เกิดระยะ ผู้เรียนควรใช้เส้นประเภทใด ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มของผู้เรียน

(3) การสรุปแนวคิด (ใช้เวลา 5 นาที)

หลังจากที่ผู้เรียนได้มีความคิดเบื้องต้นในการสร้างผลงานศิลปะแล้ว ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนวางแผน ประมวลความคิด โดยการร่างภาพ กำหนดให้ใช้เวลา 5 นาที ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะลงมือเขียนภาพลงในใบงานเลย ผู้สอนจึงได้แนะนำให้ผู้เรียนร่างภาพคร่าว ๆ หลายหลายภาพ เพื่อที่จะได้เลือกภาพที่ต้องการมาทำการสร้างสรรค์ต่อไป ผู้เรียนทำการร่างภาพใช้เวลามากกว่าเวลาที่กำหนด

(4) การประเมินทางเลือก (ใช้เวลา 2 นาที)

เมื่อผู้เรียนได้ร่างภาพ ผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนเลือกภาพร่างที่จะนำไปขยายเป็นภาพที่สมบูรณ์ ผู้เรียนมีความไม่มั่นใจในการเลือกภาพ ผู้สอนจึงให้คำแนะนำ โดยผู้เรียนจะต้องประเมินว่าภาพร่างที่เลือกนั้นมีความสัมพันธ์กับแนวความคิดของนักเรียนหรือไม่ และจะต้องเพิ่มเติมอะไรบ้าง

1.3) ขั้นปฏิบัติ

(1) การสร้างสรรค์ผลงาน (ใช้เวลา 15 นาที)

ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจากแบบร่างโดยใช้เวลา 15 นาที ผู้เรียนพูดคุยกับเพื่อน ผู้เรียนบางคนใช้อุปกรณ์เพียงชนิดเดียว เช่น ปากกาคำ ดินสอคำ ผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ผสมผสานกัน เช่น ปากกาคำ ดินสอคำกับปากกาคำ สีเมจิกกับปากกาคำ ผู้เรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาในการสร้างสรรค์ผลงานมากกว่า 15 นาที

(2) การทบทวน (ใช้เวลา 5 นาที)

ในขณะที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผู้สอนได้แนะนำ เน้นย้ำให้ผู้เรียนได้ทบทวน ตรวจสอบผลงานของตนเองเป็นระยะเป็นระยะเพื่อให้ผลงานนั้นมีความสมบูรณ์ และเมื่อเสร็จแล้วให้ตรวจสอบผลงานตนเองอีกครั้ง โดยให้ใช้เวลา 5 นาที ในการตรวจสอบ ทบทวนผลงาน มีนักเรียนบางคนเท่านั้นที่ทำตามที่คุณสอนแนะนำ นักเรียนที่ไม่ทำตามคำแนะนำ เนื่องจากเห็นว่าเวลาน้อยกลัวจะเสร็จไม่ทัน

1.4) ขั้นประเมิน (ใช้เวลา 10 นาที)

ผู้สอนได้เลือกผลงานที่น่าสนใจจำนวน 3 ชิ้น ให้ผู้เรียน นำเสนอหน้าชั้นเรียน และให้เพื่อนร่วมชั้นแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ณ์ วิจารณ์ การนำเสนอหน้าชั้นเรียนนี้ นักเรียนยังไม่ทราบว่าจะต้องนำเสนออย่างไร ผู้สอนจึงแนะนำให้ผู้เรียน ได้อธิบายเป็นลำดับ เช่น ต้องการแสดงความรู้สึกหรือต้องการนำเสนอเรื่องอะไร นำเส้นประเภทใดบ้างมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน การแสดงความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยจึงได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ จุดเด่น ความน่าสนใจของผลงานที่น่าสนใจ การจัดองค์ประกอบภาพ

จากนั้นผู้สอนได้ให้นักเรียนช่วยกันแบ่งกลุ่มผลงานออกเป็น 3 กลุ่ม คือดีมาก ดี และพอใช้โดยผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนพิจารณาในแต่ละด้านดังนี้ 1) ความน่าสนใจของผลงาน 2) การจัดองค์ประกอบภาพ 3) ความแปลกใหม่ไม่เหมือนใคร จากการให้ผู้เรียนประเมินผลงานพบว่าผู้เรียนไม่กล้าที่จะตัดสินให้ผลงานของเพื่อนอยู่ในกลุ่มพอใช้ เนื่องจากผู้เรียนวิตกในเรื่องของคะแนนผู้สอนได้อธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าการแบ่งกลุ่มผลงานนั้น มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นผลงานของเพื่อนร่วมชั้นทุกคนได้เห็นว่าผลงานชิ้นไหนมีจุดเด่น จุดด้อยตรงไหนบ้างจะได้นำไปปรับปรุงผลงานของตนเอง

การประเมินผลการเรียน

เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 พบว่า ลักษณะผลงานของผู้เรียนส่วนใหญ่จะไม่มีความคิดพิถีพิถันในการเขียนเส้น มีการใช้เส้นหลากหลายประเภท จุดเด่นมักจะอยู่ตรงกลางภาพ เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานมักจะใช้ ดินสอดำ ปากกาดำ และมีการใช้ปากกาดำร่วมกับดินสอดำ มีการปฏิบัติไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด เช่น ในขั้นตอนของการสรุปแนวคิด ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน ผลการประเมินผลงานในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ปรากฏว่ามีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 27 คน และไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 8 คน ผลงานระดับ ดีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 77.00 จากผลงานทั้งหมด

กิจกรรมที่ 1
เรื่อง การวาดเส้นเบื้องต้น

ชื่อนักเรียน ชั้น เลขที่

ชื่อกำหนด

- ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยใช้เส้นเป็นการแสดงออกที่สำคัญของเส้นให้เท่าๆกัน
- นักเรียนเขียนเส้นโดยเลือกใช้วัสดุได้ตามความต้องการ พยายามเว้นระยะห่างของเส้นให้เท่าๆกัน
- นักเรียนสามารถ ใช้เทคนิควิธีการต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเช่น ดินสอดำกับสีเมจิก หมึกดำ
- นักเรียนสามารถเลือกสร้างภาพได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอน
- ให้นักเรียนบรรยาย ผลงานศิลปะของนักเรียน โดยใช้ความรู้เรื่องการวาดเส้นเบื้องต้น ประกอบการบรรยาย

ชื่อผลงาน

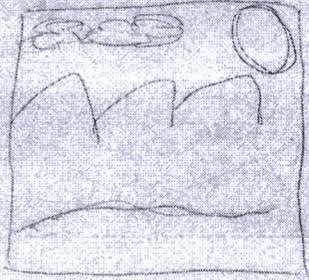
.....

.....

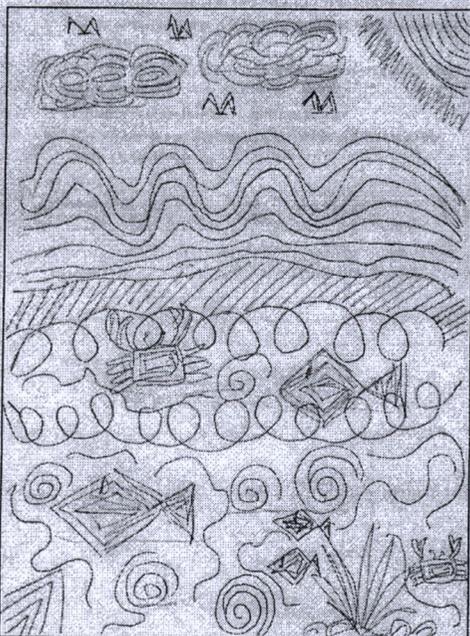
.....

.....

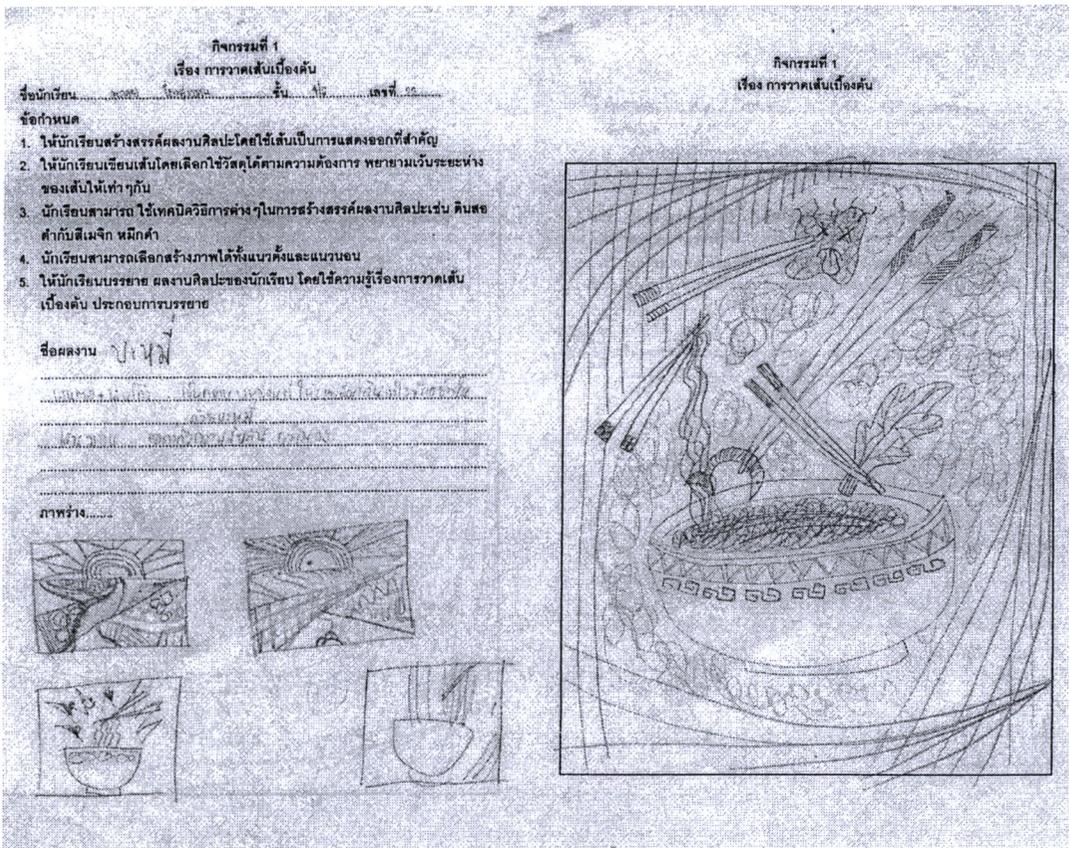
ภาพร่าง.....



กิจกรรมที่ 1
เรื่อง การวาดเส้นเบื้องต้น



ภาพที่ 5 ชื่อภาพ ท้องฟ้ากับทะเล เทคนิค ดินสอดำ โดย นายชนพล ศรีทอง



ภาพที่ 6 ชื่อภาพ บะหมี่ เทคนิค ดินสอ โดย นางสาวพลอย โควสุวรรณ

2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 นี้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สนศิลปะ เรื่อง การนำเส้นมาใช้ในการสร้างงานศิลปะ ใช้เวลา 2 คาบ ซึ่งเป็นการเพิ่มเวลาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เนื่องจากผู้เรียนใช้เวลามากในการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความหมาย หน้าที่ ความสำคัญ และประเภทของเส้น นักเรียนสามารถนำเส้นไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ และนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีรายละเอียดและผลดังนี้

2.1) ขั้นเตรียมความพร้อม (ใช้เวลา 5 นาที)

ผู้วิจัยได้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน โดยใช้วิธีการถามเกี่ยวกับความสำคัญของเส้นที่มีต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และผู้สอนได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนได้ทราบ

2.2) ขั้นพัฒนาการคิด

(1) การจุดประกาย (ใช้เวลา 10 นาที)

ผู้สอนและผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อคำถามเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นอันดับแรกของการวาดภาพ ซึ่งในแผนการสอนครั้งที่ 2 นี้ ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการอภิปราย มีผู้เรียน 5 คนที่นำงานวิชาอื่นขึ้นมาทำ ผู้สอนได้ตั้งคำถามกับผู้เรียนเรื่องเส้นและสื่อการสอนประเภทรูปภาพที่เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยเส้น จำนวน 5 ภาพ พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดเด่น แนวความคิดของผลงาน ผู้สอนได้ตั้งคำถามกับผู้เรียน เช่น ภาพนี้แสดงออกด้วยเส้นอะไร ให้ความรู้สึกอย่างไร ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 นี้ ผู้เรียนมีความกล้า และมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

(2) การรวบรวมความคิด (ใช้เวลา 10 นาที)

ผู้สอนได้แจกใบงานกิจกรรมที่ 2 เรื่องเส้น พร้อมกับอธิบายข้อกำหนดในใบงาน ให้คำแนะนำกับผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น ต้องการสร้างภาพให้เกิดความรู้สึกอะไรจะใช้เส้นแบบไหน มุมมอง จุดเด่นจุดรองจะจัดวางไว้ตรงไหนของภาพ จะใช้เส้นประเภทใดในการสร้างภาพ ผู้เรียนได้อภิปรายพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้นพร้อมกับร่างภาพไปด้วย

(3) การสรุปแนวคิด (ใช้เวลา 15 นาที)

เมื่อผู้เรียนได้คิดได้วางแผนในการสร้างสรรค์ผลงานผู้สอนได้กำหนดให้ใช้เวลา 15 นาทีและแนะนำให้ผู้เรียนร่างภาพคร่าว ๆ หลาย ๆ ภาพ ซึ่งผู้เรียนได้เคยร่างภาพแล้วในกิจกรรมที่ 1 ผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติ

(4) การประเมินทางเลือก (ใช้เวลา 5 นาที)

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกภาพร่าง โดยให้ผู้เรียนเลือกภาพที่ผู้เรียนคิดว่ามีความสอดคล้องกับแนวความคิดของผู้เรียนมากที่สุด และเมื่อนำไปสร้างเป็นผลงานจริง ผู้เรียนสามารถต่อเติม เพิ่มเติม ให้มีรายละเอียดเพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์มากที่สุด ผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตาม

2.3) ขั้นปฏิบัติ

(1) ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน (ใช้เวลา 30 นาที)

ผู้เรียนมีความตั้งใจปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่นการใช้ปากกาคำกับสีเมจิก ดินสอกับปากกาคำ หรือการใช้ดินสอ ปากกาคำกับการปะติด ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนมีความตั้งใจ มีสมาธิอยู่กับการสร้างสรรค์ผลงานผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนตรวจสอบผลงานของตนเองในขณะที่ปฏิบัติงาน

(2) ขั้นทบทวน (ใช้เวลา 10 นาที)

เมื่อผู้เรียนปฏิบัติงานเสร็จแล้วผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนตรวจสอบผลงานของตนเองอีกครั้งว่าต้องเพิ่มเติมส่วนใดบ้าง ผู้เรียนพอใจกับผลงานของตนเองหรือยัง ผู้เรียนหลายคนยังต้องตกแต่งเพิ่มเติมผลงานให้สมบูรณ์ขึ้น

2.4) ขั้นประเมิน (ใช้เวลา 20 นาที)

ในขั้นตอนนี้มีผลงานที่น่าสนใจเพิ่มขึ้นจากแผนการเรียนรู้ที่ 1 ผู้สอนได้เลือกผลงานที่น่าสนใจ 6 ชิ้น ให้ผู้เรียนเจ้าของผลงานได้อธิบายและเพื่อนร่วมชั้นเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันแบ่งผลงาน ซึ่งในแผนการเรียนรู้ที่ 2 นี้ ผลงานที่อยู่ในระดับพอใช้นั้นไม่มี ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเล็กน้อยไม่ค่อยวิจารณ์ผลงานของเพื่อนร่วมชั้นเรียนและแบ่งประเภทของผลงาน ผู้สอนได้ให้คำแนะนำถึงจุดเด่น จุดด้อยในผลงานเพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปปรับปรุงพัฒนาผลงานของตนเองต่อไป

การประเมินผลการเรียน

ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 นี้ ผู้เรียนมีเวลาเพิ่มขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงานทำให้ผลงานมีความประณีต มีความละเอียดลออมากขึ้น ลักษณะผลงานศิลปะของผู้เรียนส่วนใหญ่ มีการใช้เส้นที่มีขนาดไม่เท่ากัน เช่น เส้นหนา เส้นบาง เส้นที่มีปลายเรียวเล็ก จุดเด่นไม่อยู่ตรงกลางภาพ มีการเน้นจุดเด่น แสดงออกถึงความมั่นใจ มีการใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย เช่น ใช้สีเมจิก ใช้ปากกาคำกับดินสอดำใช้วิธีการปะติดและแต่งเติมด้วยสีเมจิกกับปากกาคำ และจากการประเมินจากผลงานของผู้เรียนซึ่งมี เกณฑ์ดังนี้ ผลงานที่ได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ถือว่าผ่าน ปრაกฏว่า ผู้เรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 32 คนคิดเป็นร้อยละ 91.42 จากนักเรียนทั้งหมด

กิจกรรมที่ 2
เรื่อง เส้น

ชื่อนักเรียน ณัฏฐา ใจซึ้งดี สิริรัตนกุล ชั้น ๕/๖ เลขที่ ๗

ชื่อกำหนด

1. ให้นักเรียนคัดลอกภาพจากเส้นที่กำหนดให้โดยใช้เส้นเป็นการแสดงออกที่สำคัญ
2. นักเรียนสามารถเลือกใช้วัสดุได้ตามความต้องการ
3. นักเรียนสามารถใช้เทคนิควิธีการต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเช่น ดินสอสีกับสีเมจิก หนีกล้ำ การปะติด
4. นักเรียนสามารถเลือกสร้างภาพได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอน
5. ให้นักเรียนบรรยาย ผลงานศิลปะของนักเรียน โดยใช้ความรู้สึกเห็นประกอบบรรยาย

ชื่อผลงาน Colour of Life

สื่อที่ใช้คือ สีปากกาสีเมจิก สีน้ำเงิน สีน้ำเงิน - สีน้ำเงิน
กระดาษ - แผ่นกระดาษสี
ไม้ขีดไฟ

ภาพร่าง.....



กิจกรรมที่ 2
เรื่อง เส้น



Colour of Life

ภาพที่ 8 ชื่อภาพ Colour of Life เทคนิค ดินสอ สีเมจิก ปะติด โดย นางสาวรัตนภรณ์ สิริรัตนกุล

ตารางที่ 1 แสดงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ระหว่างปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 1

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
<p>1. ขั้นเตรียมความพร้อม ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์ในการเรียน กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ วิธีการวัดและประเมินผล และเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนได้ล่าช้า เนื่องจากผู้เรียนเข้าเรียนสาย</p> <p>2. ขั้นพัฒนาการคิด</p> <p>2.1 การจุดประกาย ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าอภิปราย ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถาม ผู้สอนจึงใช้วิธีการเรียกชื่อนักเรียนให้ตอบคำถาม</p> <p>2.2 การรวบรวมความคิด ผู้เรียนไม่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มของผู้เรียน ผู้เรียนสนใจในงาน</p> <p>2.3 การสรุปแนวคิด ผู้เรียนส่วนใหญ่ลงมือเขียนภาพลงในใบงาน ไม่ได้ร่างภาพคร่าว ๆ หลายหลายภาพ</p>	<p>- ผู้สอนกำชับให้ผู้เรียนเข้าเรียนให้ตรงเวลา สายได้ไม่เกิน 10 นาที</p> <p>- ผู้สอนใช้วิธีการเรียกชื่อนักเรียนให้ตอบคำถาม</p> <p>- ผู้สอนพยายามสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษากันในกลุ่มผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้คิดในแง่มุมต่าง ๆ โดยใช้วิธีการถามผู้เรียน เช่น เส้นสามารถทำให้เกิดเป็นรูปร่างใดบ้าง หากผู้เรียนต้องการแสดงความรู้สึก นุ่มนวล เคลื่อนไหว ตื่นเต้นหรือต้องการสร้างภาพให้เกิดระยะ ผู้เรียนควรใช้เส้นประเภทใด</p> <p>- ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนร่างภาพคร่าว ๆ หลายหลายภาพ เพื่อที่จะได้เลือกภาพที่ต้องการมาทำการสร้างสรรค์ต่อไป</p>	<p>- ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้ในระยะเวลาที่กำหนด</p> <p>- ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้</p> <p>- มีการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มผู้เรียนพูดคุยกันเสียงดัง มีผู้เรียนบางคนร่างภาพพร้อมกับพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้น</p> <p>- ผู้เรียนร่างภาพคร่าว ๆ หลาย ๆ ภาพ พร้อมกับอภิปรายพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน</p>
<p>2.4 การประเมินทางเลือก ผู้เรียนไม่มั่นใจในการเลือกภาพร่างที่จะนำไปขยายเป็นภาพที่สมบูรณ์</p>	<p>- ผู้สอนให้คำแนะนำโดยผู้เรียนจะต้องประเมินว่าภาพร่างที่เลือกนั้นมีความสัมพันธ์กับแนวความคิดของนักเรียนหรือไม่และจะต้องเพิ่มเติมอะไรบ้าง</p>	<p>- ผู้เรียนเลือกภาพร่างเพื่อนำไปขยายเป็นภาพที่สมบูรณ์</p>



ตารางที่ 1 แสดงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ระหว่างปฏิบัติการวิจัยในวงจรถี 1 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
<p>3. ชั้นปฏิบัติ</p> <p>3.1 การสร้างสรรค์ผลงาน</p> <p>ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจากแบบร่าง ใช้อุปกรณ์เพียงชนิดเดียว เช่น ปากกาคำ ดินสอคำ</p> <p>3.2 การทบทวน</p> <p>ในขณะที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะผู้เรียนไม่ได้ทบทวนและตรวจสอบผลงานของตนเองเป็นระยะเป็นระยะเพื่อให้ผลงานนั้นมีความสมบูรณ์ เนื่องจากกลัวจะเสร็จไม่ทัน และมักจะถามผู้สอนว่าวาดแบบนี้ได้ไหม ภาพแบบนี้จะได้ก็คะแนน วาดแบบนี้ได้ไหม</p>	<p>- ผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ผสมผสานกันเช่น ปากกาคำ ดินสอคำกับปากกาคำ สีเมจิกกับปากกาคำ</p> <p>- ผู้สอนได้แนะนำเน้นย้ำ ให้ผู้เรียนทบทวนและ ตรวจสอบผลงานของตนเองเป็นระยะเป็นระยะ ผู้สอนได้ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนว่า ควรมีความมั่นใจในตนเองและควรตั้งใจในการสร้างสรรค์ผลงาน</p>	<p>- ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานจากแบบร่าง โดยใช้อุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น ปากกาคำ ดินสอคำกับปากกาคำ สีเมจิกกับปากกาคำและปะติด</p> <p>- ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานพร้อมกับทบทวนและ ตรวจสอบผลงานของตนเองเป็นระยะเป็นระยะเพื่อให้ผลงานนั้นมีความสมบูรณ์</p>
<p>4. ชั้นประเมิน</p> <p>การนำเสนอหน้าชั้นเรียนนี้ นักเรียนยังไม่ทราบว่าต้องนำเสนออย่างไร การแสดงความคิดเห็นของนักเรียนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น จากการให้ผู้เรียนประเมินผลงานพบว่าผู้เรียนไม่กล้าที่จะตัดสินให้ผลงานของเพื่อนอยู่ในกลุ่มพอใช้เนื่องจากวิตกในเรื่องของคะแนน</p>	<p>- ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนได้อธิบายเป็นลำดับขั้น ต้องการแสดงความรู้สึกหรือเรื่องอะไร นำเส้นประเภทใดบ้างมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนพิจารณาความน่าสนใจของผลงานการจัดองค์ประกอบ ภาพ ความแปลกใหม่ไม่เหมือนใครและอธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าการแบ่งกลุ่มผลงานนั้น มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นผลงานของเพื่อนร่วมชั้นได้เห็นว่าผลงานชิ้นไหนมีจุดเด่น จุดด้อยตรงไหนบ้าง เพื่อปรับปรุงผลงานของตนเอง</p>	<p>- ผู้เรียนสามารถนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนได้มีความกล้าในการแสดงความคิดเห็น และมีความมั่นใจในการแบ่งระดับผลงานของเพื่อนร่วมชั้น</p>

การสะท้อนผล

จากการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้ช่วยวิจัยกับผู้วิจัยในการจัดการเรียนการสอนในวงจรที่ 1 พอสรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาที่พบสามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไขดังนี้

1) ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าอภิปราย แสดงความคิดเห็น ในขั้นตอนการรวบรวมความคิดและขาดความกล้าในการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของเพื่อนร่วมชั้น

แนวทางการแก้ไข ผู้สอนเสนอแนะแนวทางการอภิปราย การแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน

2) ผู้เรียนมักจะไม่ร่างภาพหลาย ๆ ภาพแล้วเลือกภาพร่างเพื่อเป็นต้นแบบการสร้างสรรค์ ผลงานและมักจะไม่สร้างสรรค์ผลงานลงในใบงานเลย

แนวทางการแก้ไข ผู้สอนให้คำแนะนำเกี่ยวกับ ข้อดีในการร่างภาพหลายภาพแก่ผู้เรียน

3) ผู้เรียนจะใช้วัสดุอุปกรณ์เพียงชนิดเดียว เช่น ปากกาคำเพียงอย่างเดียว

แนวทางการแก้ไข ผู้สอนให้คำแนะนำและสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้อุปกรณ์หลายชนิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

4) ผู้เรียนขาดความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงาน มักจะถามผู้วิจัยว่า วาดแบบนี้ได้ไหม ภาพแบบนี้จะได้กี่คะแนน วาดแบบนี้ได้ไหม

แนวทางการแก้ไข ผู้สอนให้คำแนะนำและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น

5) ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดเวลาในแต่ละขั้น ทำให้นักเรียนบางคนตามไม่ทันเนื่องจากยังรวบรวมความคิดไม่ได้หรือยังร่างภาพตามที่ต้องการไม่ได้ หรือข้ามขั้นตอนไม่ยอมร่างภาพเนื่องจากกลัวว่าจะทำงานไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด

แนวทางการแก้ไข ผู้สอนแก้ปัญหาในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 โดยใช้วิธีเพิ่มระยะเวลาในแต่ละขั้นของรูปแบบให้มากขึ้น

6) ขั้นการรวบรวมความคิดและการสรุปแนวคิดเป็นขั้นตอนที่มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกัน โดยสังเกตจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่จะร่างภาพไปพร้อมกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายกับเพื่อนร่วมชั้น

แนวทางการแก้ไข นำขั้นการสรุปแนวคิดเข้าไปอยู่ในขั้นรวบรวมความคิด

ตารางที่ 2 แสดงปัญหาและวิธีการแก้ไขในวงจรที่ 2 จากการใช้รูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขในวงจรที่ 2
<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดเวลาในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม ผู้เรียน ตาม ไม่ทัน มีการข้ามขั้นตอน และรีบเร่งทำงานให้เสร็จทันกำหนด เช่น ในขั้นตอนของการพัฒนาการคิด และขั้นตอนปฏิบัติ 2. ในขั้นพัฒนาการคิด การรวบรวมความคิด และการสรุปแนวคิด เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน ผู้เรียนดำเนินการต่อเนื่องไปตามขั้นตอนและบางครั้งก็มีการสลับขั้นตอน เช่น ในด้านการรวบรวมความคิดผู้เรียนจะอภิปราย กับเพื่อนร่วมชั้นพร้อมกับร่างภาพซึ่งเป็นการสรุปแนวคิดไปพร้อมกันและจะเลือกภาพร่างหรือร่างภาพก่อนแล้วจึงอภิปรายกับเพื่อนร่วมชั้น 3. โต๊ะในห้องเรียนศิลปะมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีการกำหนดเวลาในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม 2. ในขั้นพัฒนาการคิด นำขั้นการสรุปการคิดรวมไว้ในขั้นตอนการรวบรวมการคิด 3. ผู้เรียนสามารถออกไปปฏิบัติงานที่โต๊ะรอบๆ ห้องเรียนศิลปะได้ โดยมีผู้สอนตามออกไปให้คำแนะนำ

2.4.2 การปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 2

จากปัญหาที่พบในการปฏิบัติการวิจัยวงจรที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขและนำมาใช้ในการปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 2 ดังนี้ 1) ไม่มีการกำหนดเวลาในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม 2) ในขั้นพัฒนาการคิดนำขั้นการสรุปการคิดรวมไว้ในขั้นตอนการรวบรวมการคิด 3) ผู้เรียนสามารถออกไปปฏิบัติงานที่โต๊ะรอบๆ ห้องเรียนศิลปะได้ โดยมีผู้สอนตามออกไปให้คำแนะนำ

การปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 2 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การนำเสนอใช้ในการสร้างรูปร่างรูปทรง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายหน้าที่ ความสำคัญและประเภทของรูปร่าง รูปทรง นำรูปร่าง รูปทรงไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ที่ 3 มีรายละเอียดและผลดังนี้

1) ขั้นเตรียมความพร้อม

ผู้สอนได้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนโดยอธิบายถึงความหมาย ความสำคัญ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเส้น และผู้สอนได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนได้ทราบ ผู้เรียนยังไม่มีความพร้อมในการเรียน บางคนนำเอกสารของวิชาอื่นขึ้นมาอ่านเพื่อเตรียมสอบในตอนเย็นผู้สอนได้กำชับให้เตรียมตัวเรียนและให้ใช้เวลาพักในการเตรียมสอบ

2) ขั้นพัฒนาการคิด

2.1) การจุดประกาย

ผู้สอนนำใบความรู้และสื่อการสอนประเภทรูปภาพที่เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยรูปร่างรูปทรง จำนวน 4 ภาพ พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดเด่น แนวความคิดของผลงาน ผู้สอนได้ตั้งคำถามกับผู้เรียน เช่น ภาพนี้แสดงออกด้วยรูปร่างรูปทรงอะไร ให้ความรู้สึกอย่างไร และได้ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของรูปร่างรูปทรง ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการอภิปราย ผู้เรียนมีความกล้า และมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนบางคนไม่แสดงความคิดเห็นเพราะสนใจหนังสือการ์ตูนที่นำมาด้วย ผู้สอนได้ตักเตือน

2.2) การรวบรวมความคิด

ผู้สอนแจกใบงานกิจกรรมที่ 3 เรื่องการนำเส้น มาใช้ในการสร้างรูปร่างรูปทรง พร้อมกับอธิบายข้อกำหนด ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามที่ใบงานกำหนดโดยให้ผู้เรียนตัดหรือฉีกกระดาษให้เป็นรูปร่างที่ต้องการแล้วแลกเปลี่ยนกับเพื่อนร่วมชั้น ผู้เรียนไม่เข้าใจในวิธีการสร้างสรรค์ผลงานและได้อภิปรายพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้นพร้อมกับร่างภาพ มีผู้เรียนบางกลุ่มที่ไม่ได้อภิปรายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนร่างภาพคร่าว ๆ หลาย ๆ ภาพ ซึ่งผู้เรียนได้เคยร่างภาพแล้วในกิจกรรมที่ 1 และ กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติ นักเรียนพูดคุยกันเสียงดัง ผู้สอนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสร้างสรรค์ผลงานและกำหนดประเด็นในการอภิปรายพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวกับเพื่อนร่วมชั้นเช่น รูปร่างที่นักเรียนได้รับน่าจะเป็นรูปอะไร ได้บ้างหรือต้องการสร้างภาพให้เกิดความรู้สึกอะไรจะใช้เส้นประเภทใด มุมมอง จุดเด่นจุดรองจะจัดวางไว้ตรงไหนของภาพ จะใช้เส้นประเภทใดในการสร้างภาพ

2.3) การประเมินทางเลือก

ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกภาพร่างโดยให้ผู้เรียนเลือกภาพที่ผู้เรียนคิดว่ามีความสอดคล้องกับแนวความคิดของผู้เรียนมากที่สุด และเมื่อ

นำไปสร้างเป็นผลงานจริง ผู้เรียนสามารถต่อเติม เพิ่มเติม ให้มีรายละเอียดเพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์มากที่สุด ผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตาม และเลือกภาพที่ต้องการไว้แล้ว

3) ขั้นปฏิบัติ

3.1) ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้เรียนมีความตั้งใจปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่นการใช้ปากกาคำกับสีเมจิก ดินสอกับปากกาคำ หรือการใช้ดินสอ ปากกาคำกับการปะติด ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีสมาธิอยู่กับการสร้างสรรค์ผลงานเนื่องจากได้รูปร่างที่ไม่ซ้ำกันทำให้ผู้เรียนต้องสร้างสรรค์ผลงานที่ไม่เหมือนใครในชั้น

3.2) ขั้นทบทวน

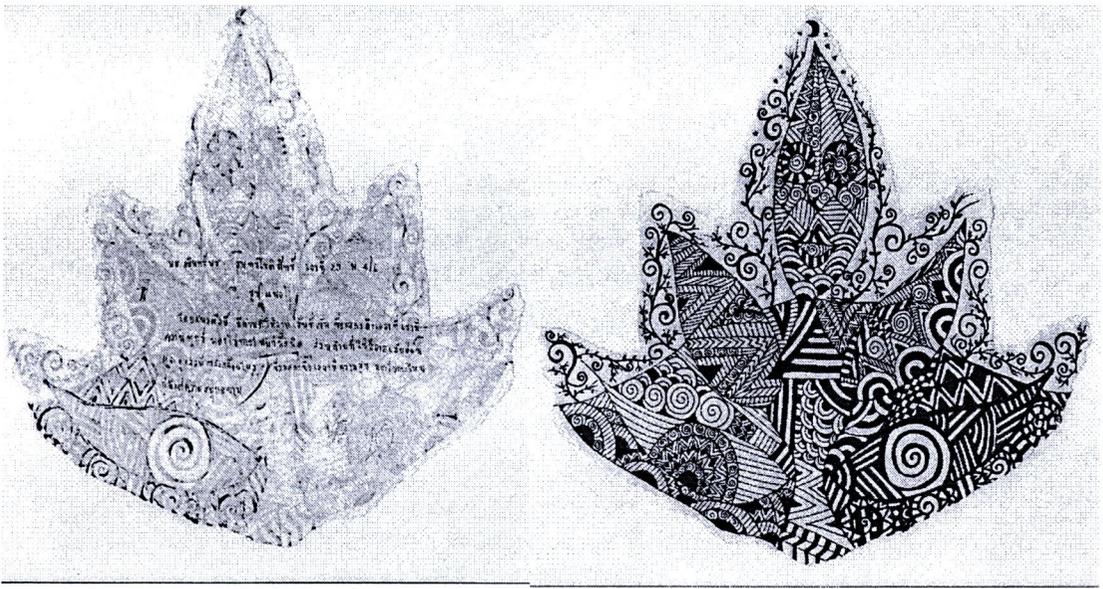
เมื่อผู้เรียนปฏิบัติงานเสร็จแล้วผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียน ตรวจสอบผลงานของตนเองอีกครั้งว่าต้องเพิ่มเติมส่วนใดบ้าง ผู้เรียนพอใจกับผลงานของตนเองหรือยัง ผู้เรียนหลายคนยังต้องตกแต่งเพิ่มเติมผลงานให้สมบูรณ์ขึ้น

4) ขั้นประเมิน

ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนได้เลือกผลงานที่น่าสนใจ 4 ชิ้น ซึ่งน้อยกว่าแผนการสอนที่ 2 เนื่องจากใช้เวลาในการปฏิบัติงานมากทำให้เหลือเวลาน้อย จากนั้นให้ผู้เรียนเจ้าของผลงานได้อธิบายและเพื่อนร่วมชั้นเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันแบ่งผลงานซึ่งในแผนการเรียนที่ 3 นี้ ส่วนใหญ่ผลงาน อยู่ในระดับ ดี ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและมีความมั่นใจในการแบ่งประเภทของผลงาน

การประเมินผลการเรียน

เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 พบว่า ลักษณะผลงานของผู้เรียนส่วนใหญ่จะมีการใช้เส้นที่มีความหลากหลาย มีขนาดที่ต่างกัน เช่น เส้นโค้ง เส้นตรง เส้นหยักมีความพิถีพิถันในการเขียนเส้น รูปแบบของผลงานมีความแตกต่างกัน มีการใช้เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลายเช่นการใช้สีเมจิกกับปากกาคำ ปากกาคำกับปากกาสี เป็นต้น การประเมินผลงานของผู้เรียนโดยใช้เกณฑ์ ผลงานที่อยู่ในเกณฑ์ดี ได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ถือว่าผ่าน ปรากฏว่ามีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 91.42 จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด



ภาพที่ 11 ชื่อภาพ เมฆ เทคนิคปากกาสี โดย นาวสาววรินทร์พร สุนทรโชติภักดิ์

ตารางที่ 3 แสดงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ระหว่างปฏิบัติการวิจัยในวงจรถี 2

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
<p>การจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>1. ขั้นเตรียมความพร้อม</p> <p>ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนได้ทราบ ในขั้นนี้ผู้เรียนยังไม่มีความพร้อมในการเรียน บางคนนำเอกสารของวิชาอื่นขึ้นมาอ่านเพื่อเตรียมสอบในตอนเย็น</p> <p>2. ขั้นพัฒนาการคิด</p> <p>2.1 การจุดประกาย</p> <p>ผู้สอนได้นำใบความรู้และสื่อการสอนประเภทรูปภาพที่เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยรูปร่างรูปทรง พร้อมทั้งอธิบายถึงจุดเด่นแนวความคิดของผลงาน ผู้เรียนบางคนไม่แสดงความคิดเห็น</p>	<p>ผู้สอนได้กำชับให้เตรียมตัวเรียนและให้ใช้เวลาพักในการเตรียมสอบ</p> <p>- ผู้สอนได้กระตุ้นผู้เรียน ผู้สอนได้ตั้งคำถามเช่น ภาพนี้แสดงออกด้วยรูปร่างรูปทรงอะไร ให้ความรู้สึกอย่างไร และได้ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อเกี่ยวกับความหมายสำคัญของรูปร่างรูปทรง</p>	<p>ผู้เรียน มีความพร้อมในการเรียน</p> <p>- ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการอภิปราย ผู้เรียนมีความกล้า และมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น</p>

ตารางที่ 3 แสดงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ระหว่างปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 2 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลที่เกิดกับผู้เรียน
<p>2.2 การรวบรวมความคิด</p> <p>ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตาม ที่ใบงานกำหนด ผู้เรียนไม่เข้าใจใน วิธีการสร้างสรรค์ผลงานและได้ อภิปรายพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้นมี ผู้เรียนบางกลุ่มที่ไม่ได้อภิปรายใน เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนร่างภาพ คร่าว ๆ หลาย ๆ ภาพ พร้อมกับอภิปรายพูดคุยกัน เสียงดัง</p>	<p>ผู้สอนให้คำแนะนำ เกี่ยวกับวิธีการ สร้างสรรค์ผลงานและกำหนดประเด็น ในการอภิปราย เช่น รูปร่างที่ผู้เรียน ได้รับน่าจะเป็นรูปอะไรได้บ้างหรือ ต้องการสร้างภาพให้เกิดความรู้สึก อะไรจะใช้เส้นประเภทใด มุมมอง จุดเด่นจุดรองจะจัดวางไว้ตรงไหน ของภาพ จะใช้เส้นประเภทใดใน การสร้างภาพ</p>	<p>ผู้เรียนปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจ</p>
<p>2.3 การประเมินทางเลือก</p> <p>ผู้เรียน ได้เลือกภาพที่มี ความสอดคล้องกับแนวความคิด ของผู้เรียน</p>	<p>ผู้สอนได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ เลือกภาพร่าง</p>	<p>ผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตาม และ เลือกภาพที่ต้องการไว้แล้ว</p>
<p>3. ขั้นปฏิบัติ</p>		
<p>3.1 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน</p>	<p>ผู้สอนเดินดูและให้คำแนะนำ กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติงาน</p>	<p>ผู้เรียนมีความตั้งใจปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่ หลากหลายมีความกระตือรือร้น มี สมาธิอยู่กับการสร้างสรรค์ผลงาน เนื่องจากผู้เรียนได้รูปร่างที่ไม่ซ้ำกัน ทำให้ต้องสร้างสรรค์ผลงานที่ไม่ เหมือนใครในชั้น</p>
<p>3.2 ขั้นทบทวน</p> <p>ผู้เรียนปฏิบัติงานเสร็จ แล้วไม่ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ ของผลงาน</p>	<p>ผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียน ตรวจสอบ ผลงานของตนเองอีกครั้งว่าต้อง เพิ่มเติมส่วนใดบ้างผู้เรียนพอใจกับ ผลงานของตนเองหรือยัง</p>	<p>ผู้เรียนหลายคนยังต้องตกแต่ง เพิ่มเติมผลงานให้สมบูรณ์ขึ้น</p>
<p>4. ขั้นประเมิน</p> <p>เนื่องจากใช้เวลาในการปฏิบัติงาน มากทำให้เหลือเวลาน้อย</p>	<p>ผู้สอนได้เลือกผลงานที่น่าสนใจ 4 ชิ้นซึ่งน้อยกว่าแผนการสอนที่ 2 ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนพิจารณา ความน่าสนใจของผลงาน</p>	<p>ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการ แสดงความ ผู้เรียนมีความมั่นใจใน การแสดงความคิดเห็นและมีความ มั่นใจในการแบ่งประเภทของผลงาน</p>

การสะท้อนผล

จากการประชุมปรึกษาระหว่างผู้ช่วยวิจัย กับผู้วิจัย พบว่า

- 1) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความมั่นใจในการทำงาน กล้าอภิปรายและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น
- 2) มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงาน
- 3) จากการแก้ปัญหาที่พบระหว่างดำเนินการในวงจรที่ 1 ด้านการไม่กำหนดเวลาในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของตนเอง
- 4) การเพิ่มเวลาเรียนจาก 1 คาบ เป็น 2 คาบ ทำให้ผู้เรียนมีเวลาเพิ่มขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงานทำให้ผลงานมีความประณีต มีเวลาในการทบทวนปรับปรุงผลงาน
- 5) ผู้เรียนมีความเข้าใจในวิธีการเรียนในรูปแบบนี้ดีขึ้น โดยสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 6) ผู้เรียนสามารถรวบรวมความคิด ร่างภาพคร่าว ๆ ได้รวดเร็วและเลือกภาพเพื่อนำมาสร้างเป็นผลงานโดยใช้เวลาน้อยลง
- 7) ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงออกมากขึ้น ไม่มีผู้เรียนถามผู้สอนว่ารูปแบบนี้ทำได้ไหม ใช้ดินสออย่างเดียวได้หรือไม่ รูปนี้อาจารย์ให้กี่คะแนน ซึ่งในวงจรที่ 1 ผู้เรียนมักจะถามผู้สอน

ตารางที่ 4 แสดงปัญหาและแนวทางการแก้ไขในวงจรที่ 3 จากการใช้รูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขในวงจรที่ 3
1. ในขั้นปฏิบัติ ผู้เรียนใช้เวลาในการสร้างสรรค์ผลงานมากทำให้มีเวลาในขั้นประเมินน้อย	1. ผู้สอนควรมีเวลาใน ขั้นประเมิน ประมาณ 10 นาที หลังจากขั้นปฏิบัติ สิ้นสุดลง
2. ผู้เรียนมีประเด็นในการอภิปราย มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้นบางกลุ่มที่พูดคุยไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	2. ผู้สอนต้องคอยควบคุมดูแลในการอภิปรายและต้องกำหนดประเด็นในการอภิปรายให้ชัดเจน
3. ผู้เรียนที่ออกไปปฏิบัติงานนอกห้องเรียนจะปฏิบัติงานและเล่นหยอกล้อไปพร้อมกัน	3. ผู้สอนตักเตือน และเดินดูเป็นระยะ และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไปควรแจ้งแนวทางการปฏิบัติ ข้อกำหนดในการปฏิบัติงานนอกห้องเรียน

2.4.3 การปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 3

ปัญหาที่พบในการปฏิบัติการวิจัยวงจรที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขและนำมาใช้ในการปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 3 ดังนี้ 1) ผู้สอนควรมีเวลาใน ชั้นประเมิน ประมาณ 10 นาที หลังจากชั้นปฏิบัติ สิ้นสุดลง 2) ผู้สอนต้องคอยควบคุมดูแลในการอภิปรายและต้องกำหนดประเด็นในการอภิปรายให้ชัดเจน 3) ผู้สอนตักเตือน และเดินดูเป็นระยะ และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไปควรแจ้งแนวทางการปฏิบัติ ข้อกำหนดในการปฏิบัติงานนอกห้องเรียน

การปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 3 ประกอบด้วยแผนการสอนที่ 4 เรื่องการนำเส้น มาใช้ในการสร้างค่าน้ำหนัก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนสามารถอธิบายความหมาย หน้าที่ ความสำคัญและประเภทของค่าน้ำหนักได้ นำค่าน้ำหนักไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ที่ 4 มีรายละเอียดและผลดังนี้

1) ชั้นเตรียมความพร้อม

ผู้สอนได้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน โดยอธิบายถึงความหมาย ความสำคัญของรูปร่างรูปทรง ผู้สอนได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนแผนการสอนที่ 4 และชี้แจงข้อกำหนดเกี่ยวกับการออกไปปฏิบัติงานนอกห้องเรียนศิลปะ ให้ผู้เรียน ได้ทราบ

2) ชั้นพัฒนาการคิด

2.1) การจุดประกาย

ผู้สอนนำใบความรู้และสื่อการสอนประเภทรูปภาพที่เป็นผลงาน ศิลปะที่ใช้วิธีการสร้างค่าน้ำหนักด้วยเส้น จำนวน 5 ภาพ พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เรียนได้ทราบถึง จุดเด่น แนวความคิดของผลงาน ผู้สอนตั้งคำถามกับผู้เรียนเช่น ภาพนี้ให้ความรู้สึกอย่างไร ใน ภาพประกอบด้วยค่าน้ำหนักอะไรบ้าง ผู้สร้างงานใช้เส้นอะไรในการสร้างค่าน้ำหนัก และได้ร่วมกัน อภิปรายในหัวข้อเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของค่าน้ำหนักและการสร้างค่าน้ำหนักด้วยเส้น ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการอภิปราย มีความกล้า และมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

2.2) การรวบรวมความคิด

ผู้สอนแจกใบงานกิจกรรมที่ 4 เรื่องการนำเส้น มาใช้ในการสร้างค่า น้ำหนัก พร้อมกับอธิบายข้อกำหนดในใบงาน ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามที่ใบงานกำหนดโดยให้ ผู้เรียนต่อเติมภาพ โดยนำเส้นมาสร้างค่าน้ำหนัก ผู้เรียนใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ ผลงาน ผู้สอนได้แนะนำผู้เรียนวางแผนต่อเติมภาพ โดยน่าจะเป็นรูปอะไรก็ได้บ้างหรือต้องการสร้าง ภาพให้เกิดความรู้สึกอะไรจะใช้เส้นประเภทใดในการสร้างค่าน้ำหนัก มุมมอง จุดเด่นจุดรองจะจัด วางไว้ส่วนไหนของภาพ จะใช้ค่าน้ำหนักแบบใดในการสร้างภาพ ผู้เรียนได้อภิปรายพูดคุยกับเพื่อน

ร่วมชั้นพร้อมกับร่างภาพคร่าว ๆ หลาย ๆ ภาพ ซึ่งผู้เรียนได้เคยร่างภาพแล้วในกิจกรรมที่ผ่านมา ผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติ และร่างภาพได้รวดเร็วขึ้น

2.3) การประเมินทางเลือก

ในชั้นตอนนี้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้เลือกภาพร่างที่ต้องการไว้แล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในรูปแบบการเรียนนี้ และผู้เรียนได้เริ่มลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานในใบงาน

3) ชั้นปฏิบัติ

3.1) ชั้นสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้เรียนมีความตั้งใจปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่นการใช้ ดินสอกับปากกาคำ การใช้เพียงดินสอ หรือปากกา ในชั้นตอนนี้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีสมาธิอยู่กับการสร้างสรรค์ผลงาน และใช้เวลามากในการสร้างสรรค์ผลงาน

3.2) ชั้นทบทวน

เมื่อผู้เรียนปฏิบัติงานเสร็จแล้วผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียน ตรวจสอบผลงานของตนเองอีกครั้ง โดยให้ผู้เรียนพิจารณาว่าผลงานนั้นมีความสอดคล้องกับแนวความคิดหรือเป้าหมายในการสร้างงานมากน้อยเพียงใด ต้องเพิ่มเติมส่วนใดบ้าง ผู้เรียนพอใจกับผลงานของตนเองหรือยัง ผู้เรียนบางคนยังต้องตกแต่งเพิ่มเติมผลงานให้สมบูรณ์ขึ้น

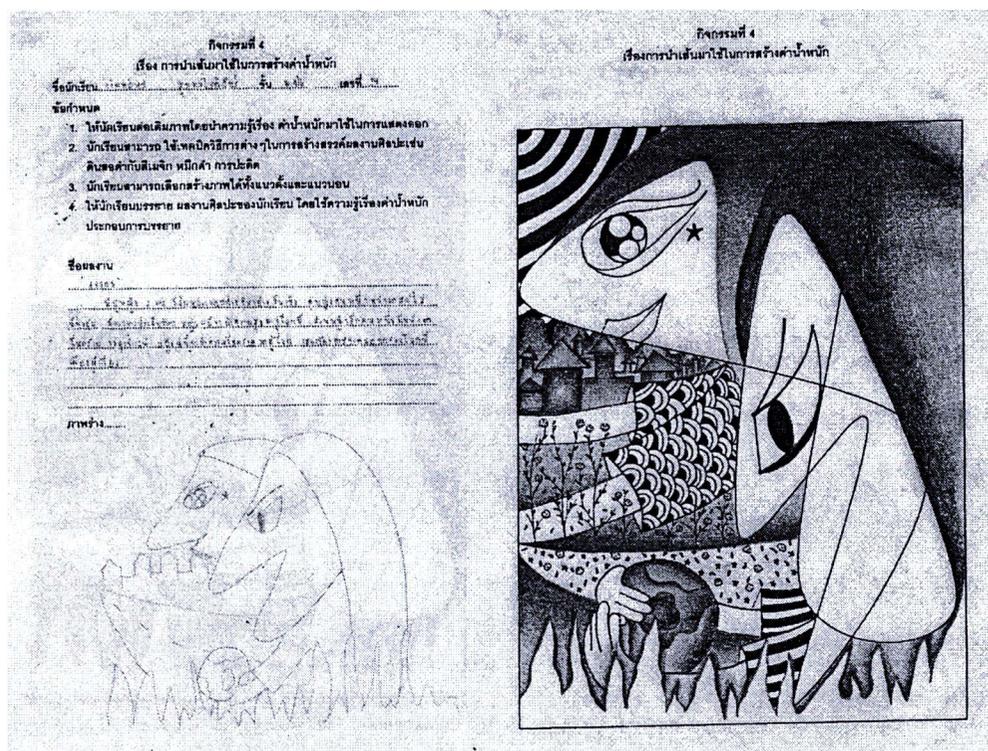
4) ชั้นประเมิน

ในชั้นตอนนี้ ผู้สอนได้เลือกผลงานที่น่าสนใจ 4 ชิ้น ให้ผู้เรียนเจ้าของผลงานได้อธิบายและเพื่อนร่วมชั้นเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันแบ่งผลงาน ผลงานส่วนมาก อยู่ในระดับ ดี ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและมีความมั่นใจในการแบ่งประเภทของผลงาน

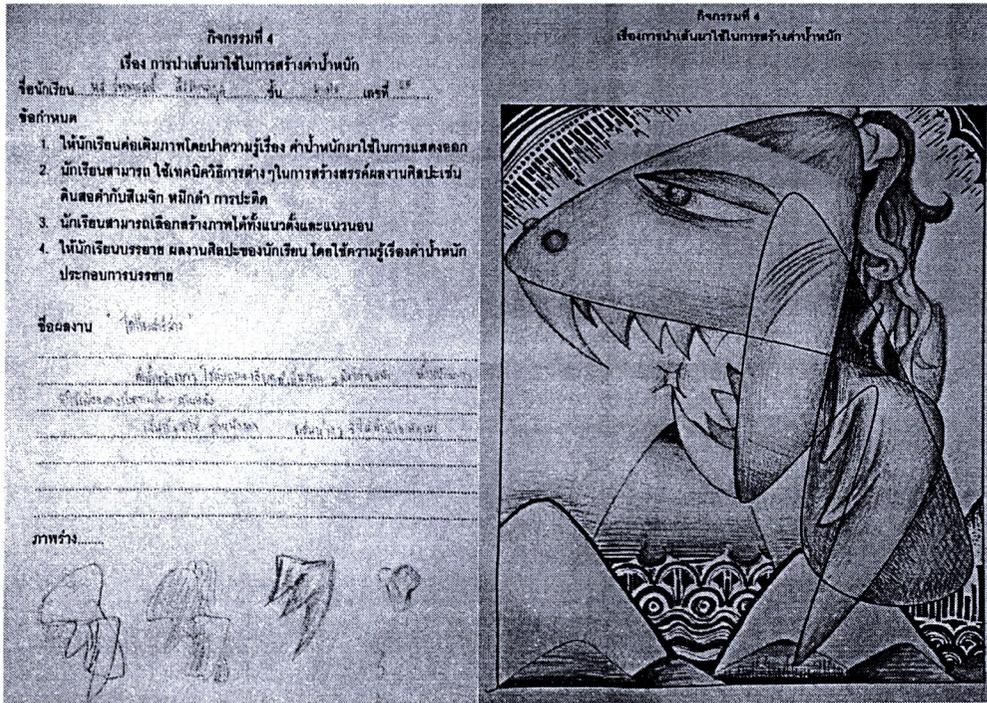
การประเมินผลการเรียน

เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 พบว่า ลักษณะผลงานของผู้เรียนส่วนใหญ่จะมีการใช้เส้นที่มีความหลากหลายเหมือนกับในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 ผู้เรียนมีความพิถีพิถันในการเขียนเส้น รูปแบบของผลงานมีความแตกต่างกัน มีการใช้เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลายเช่นการใช้สีเมจิกกับปากกาคำ ปากกาคำกับปากกาสี ซึ่งเป็นรูปแบบและวิธีการคล้ายกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 แต่ในแผนการจัดการเรียนที่ 4 นี้ ผู้เรียนจะเขียนภาพออกนอกกรอบที่ได้กำหนดไว้ ผลการประเมิน โดยใช้เกณฑ์ประเมิน ผลงานที่ได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ถือว่าผ่าน ปรากฏว่า ผู้เรียนเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 94 จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด มีผู้เรียน 2 คนที่ได้คะแนน 13

และ 11 คะแนน จากการสัมภาษณ์นักเรียนที่ได้คะแนน 11 คะแนนซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ พบว่า ผู้เรียนไม่สบายใจทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่



ภาพที่ 12 ชื่อภาพสองคน เทคนิคปากกาสีและดินสอโดย นาวสาววรินทร์พร สุนทรโชติภักดิ์



ภาพที่ 15 ชื่อภาพ ไดโนเสาร์สาว เทคนิค ปากกาและดินสอ
โดยนางสาวรัตนาภรณ์ สิริรัตนากุล

ตารางที่ 5 แสดงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ระหว่างปฏิบัติการวิจัยในวงจรถี 3

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลที่เกิดกับนักเรียน
<p>การจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ที่ 4 มีรายละเอียดดังนี้</p> <p>1. ขั้นเตรียมความพร้อม ผู้เรียนจับกลุ่มคุยกัน บางคนคุยโทรศัพท์</p> <p>2. ขั้นพัฒนาการคิด</p> <p>2.1 การจุดประกาย</p> <p>2.2 การรวบรวมความคิด ผู้เรียนถามว่า สามารถสร้างงานออกนอกกรอบที่กำหนดให้ได้หรือไม่</p>	<p>ผู้สอนตักเตือน และเริ่มทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน โดยอธิบายถึงความหมายความสำคัญของรูปร่างรูปทรง และแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนในแผนการสอนที่ 4</p> <p>ผู้สอนนำใบความรู้และสื่อการสอนประเภทรูปภาพที่เป็นผลงานศิลปะที่ใช้วิธีการสร้างค่าน้ำหนักด้วยเส้นจำนวน 5 ภาพ พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดเด่น แนวความคิดของผลงาน ผู้สอนตั้งคำถามกับผู้เรียน เช่น ภาพนี้ให้ความรู้สึกอย่างไร ในภาพประกอบด้วยค่าน้ำหนักอะไรบ้าง ผู้สร้างงานใช้เส้นอะไรในการสร้างค่าน้ำหนักและร่วมกันอภิปรายในหัวข้อเกี่ยวกับความหมายสำคัญของค่าน้ำหนักและการสร้างค่าน้ำหนักด้วยเส้น</p> <p>ผู้สอนแจกใบงาน อธิบายข้อกำหนดในใบงาน ผู้สอนได้แนะนำผู้เรียนวางแผนต่อเติมภาพโดยพิจารณาว่าน่าจะเป็นรูปอะไรได้บ้างหรือต้องการสร้างภาพให้เกิดความรู้สึกอะไรจะใช้เส้นประเภทใดในการสร้างค่าน้ำหนัก จุดเด่นจุดรองจะจัดวางไว้ส่วนไหนของภาพ จะใช้ค่าน้ำหนักแบบใดในการสร้างภาพ และไม่กำหนดวิธีการแสดงออก</p>	<p>ผู้เรียนปรับพฤติกรรม มีความพร้อมในการเรียน</p> <p>ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการอภิปราย มีความกล้า และมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น</p> <p>ผู้เรียนปฏิบัติตามที่ใบงานกำหนดใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานผู้เรียนอภิปรายพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้น พร้อมกับร่างภาพ ผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติ และร่างภาพได้รวดเร็วขึ้น</p>

ตารางที่ 5 แสดงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ระหว่างปฏิบัติการวิจัยในวงจรที่ 3 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผลที่เกิดกับนักเรียน
2.3 การประเมินทางเลือก	ผู้สอนให้คำแนะนำในการเลือกภาพร่างโดยให้เลือกภาพที่สอดคล้องกับแนวคิดมากที่สุด	ผู้เรียนเลือกภาพร่างที่ต้องการและเริ่มลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานในใบงาน
3. ขั้นปฏิบัติ		
3.1 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนใช้เวลามากในการสร้างสรรค์ผลงาน	ผู้สอนให้คำแนะนำเตือนให้ผู้เรียนรักษาเวลา	ผู้เรียนมีความตั้งใจปฏิบัติงานสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีสมาธิ
3.2 ขั้นทบทวน ผลงานบางชิ้นยังต้องตกแต่งเพิ่มเติม	ผู้สอนได้แนะนำให้ผู้เรียนตรวจสอบผลงานของตนเองอีกครั้ง	ผู้เรียนบางคนยังต้องตกแต่งเพิ่มเติมผลงานให้สมบูรณ์ขึ้น
4. ขั้นประเมิน	ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแบ่งประเภทผลงาน	ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและมีความมั่นใจในการแบ่งประเภทของผลงาน

การสะท้อนผล

จากการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้ช่วยวิจัย กับผู้วิจัย สรุปได้ดังนี้

1) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน กล่าวอภิปรายและ แสดงความคิดเห็นมากขึ้น

2) ผู้เรียนเริ่มชินกับการเรียนในรูปแบบนี้มีความมั่นใจในการสร้างผลงานศิลปะ

3) ในวงจรที่ 3 นี้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ดี มีความกระตือรือร้นในการเรียน

4) ผู้เรียนมีความเข้าใจในวิธีการเรียนในรูปแบบนี้ดีขึ้น โดยสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

5) ผู้เรียนสามารถรวบรวมความคิด ร่างภาพคร่าว ๆ ได้และเลือกภาพเพื่อนำมาสร้างเป็นผลงานโดยใช้เวลาน้อยลง

6) ผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้นจะใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย

7) ผลงานมีรูปแบบที่แตกต่างกัน มีการต่อเติมออกนอกกรอบที่ผู้สอนกำหนดในใบงาน

ผลการประเมินการพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการสอน

การพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ว่ามีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมเพียงใด ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ประเมินกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการประชุมสรุปผลร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

ผลการสะท้อนกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้จัดประชุมสรุปผลการพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย 2 คนและ ผู้เรียนจำนวน 5 คน มีเป้าหมายเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดประชุมแสดงความคิดเห็นสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้เข้าประชุมได้แสดงความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน ได้คิดได้วางแผนได้แก้ปัญหา ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนแสดงออกทางศิลปะอย่างอิสระ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ผู้เรียนชอบที่กิจกรรมศิลปะไม่ซ้ำกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายประเภทในการสร้างสรรค์ผลงาน กิจกรรมได้สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ ได้แสดงออกถึงทักษะทางทัศนศิลป์ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นและได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อผลงาน
- 2) การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เกี่ยวข้อง การให้ความรู้ การให้แนวคิด กระบวนการ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้ช่วยเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานได้ดี
- 3) ความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ผู้เรียนบางคนมีความสามารถทางทักษะปฏิบัติด้านศิลปะมาบ้างแล้ว เช่น ชอบวาดภาพการ์ตูน เมื่อเรียนในรูปแบบนี้แล้วทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทางศิลปะในระดับที่สูงขึ้นได้

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยมา ครบ 3 วงจร 4 แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลงานของผู้เรียนทั้ง 35 คนที่อยู่ในเกณฑ์ดี มีจำนวนมากกว่า 70% ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งทุกแผนการจัดการเรียนรู้ได้กำหนด ค่าคะแนนไว้ดังนี้

คะแนนเต็ม	20	คะแนน
คะแนน	0-11	อยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง
คะแนน	12-14	อยู่ในเกณฑ์พอใช้
คะแนน	15-17	อยู่ในเกณฑ์ ดี
คะแนน	18-20	อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

การดำเนินการวิจัยครบทั้ง 3 วงจรสามารถสรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 6 สรุปผลการประเมินผลงานในแต่ละวงจร

วงจร ที่	กิจกรรม ที่	จำนวน ผลงาน ทั้งหมด	จำนวนผลงาน		เฉลี่ย	S.D.	จำนวน ผลงาน ระดับ ดี - ดีมาก ร้อยละ	ผลการ ประเมิน
			ระดับดี - ดีมาก	ระดับพอใช้ - ปรับปรุง				
1	1	35	27	8	16.11	2.51	77	ผ่านเกณฑ์
	2	35	32	3	17.34	1.95	91.42	ผ่านเกณฑ์
2	3	35	32	3	17.11	1.89	91.42	ผ่านเกณฑ์
3	4	35	33	2	17.20	1.92	94.28	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง พบว่า วงจรที่ 1 กิจกรรมที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเรื่องเส้น จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.11 (S.D. = 2.51) มีผลงานที่ได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป อยู่ในระดับ ดีและดีมาก มีจำนวน 27 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 77 ของจำนวนผลงานทั้งหมด

กิจกรรมที่ 2 เรื่อง การนำเส้นมาใช้ในการสร้างงานศิลปะ จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.34 (S.D. = 1.95) มีผลงานที่ได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป อยู่ในระดับ ดีและดีมาก มีจำนวน 32 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 91 ของจำนวนผลงานทั้งหมด

วงจรที่ 2 กิจกรรมที่ 3 เรื่อง การนำเส้นมาใช้ในการสร้างรูปร่างรูปทรง จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.11 (S.D. = 1.89) มีผลงานที่ได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป อยู่ในระดับ ดีและดีมาก มีจำนวน 32 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 91 ของจำนวนผลงานทั้งหมด

ในวงจรที่ 3 กิจกรรมที่ 4 เรื่อง การนำเส้น มาใช้ในการสร้างค่าน้ำหนัก จากคะแนนเต็ม 20 คะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.20 (S.D. = 1.92) มีผลงานที่ได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป อยู่ในระดับ ดีและดีมาก มีจำนวน 33 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 94.28 ของจำนวนผลงานทั้งหมด

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจร ผลงานศิลปะของผู้เรียนที่อยู่ในระดับดีถึงดีมากนั้น มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบ โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่พัฒนามาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพเป็นสื่อ แบบ ก. ของ Torrance (Torrance Tests of Creative Thinking Figural Form A.) เพื่อวัดความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ประกอบด้วยกิจกรรมการวาดภาพ (Picture Construction) กิจกรรมการต่อเติมภาพให้สมบูรณ์ (Picture Completion) กิจกรรมการใช้เส้นคู่ขนาน (Parallel Line) ผู้เรียนต้องสร้างสรรค์ให้เกิดภาพที่แปลกใหม่ แตกต่าง ไม่ซ้ำกัน ที่น่าตื่นเต้น และน่าสนใจมากที่สุด และตั้งชื่อภาพให้แปลกและน่าสนใจที่สุด ภายในเวลาที่กำหนด โดยผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปใช้ทั้งก่อนการเรียนและหลังการเรียนกับผู้เรียนจำนวน 35 คน และวิเคราะห์ระดับความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้านเกณฑ์ในการให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้านมีดังนี้

- 1) ความคิดริเริ่มแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

0-10	คะแนน	ต่ำมาก
11-20	คะแนน	ต่ำ
21-30	คะแนน	สูง
31-41	คะแนน	สูงมาก
- 2) ความคิดคล่องแคล่วแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

0-10	คะแนน	ต่ำมาก
11-19	คะแนน	ต่ำ
20-30	คะแนน	สูง
31-40	คะแนน	สูงมาก
- 3) ความคิดยืดหยุ่น แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

0-2	คะแนน	ต่ำมาก
3-5	คะแนน	ต่ำ
6-10	คะแนน	สูง
11	คะแนนขึ้นไป	สูงมาก
- 4) ความคิดละเอียดลออแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

0-3	คะแนน	ต่ำมาก
4-7	คะแนน	ต่ำ
8-11	คะแนน	สูง
12-15	คะแนน	สูงมาก

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน

ที่	ความคิดริเริ่ม	ระดับ	ความคิดคล่องแคล่ว	ระดับ	ความคิดยืดหยุ่น	ระดับ	ความคิดละเอียดลออ	ระดับ
1	15	ต่ำ	18	ต่ำ	4	ต่ำ	3	ต่ำมาก
2	18	ต่ำ	23	สูง	5	ต่ำ	6	ต่ำ
3	17	ต่ำ	16	ต่ำ	6	สูง	11	สูง
4	22	สูง	25	สูง	9	สูงมาก	11	สูง
5	24	สูง	18	ต่ำ	4	ต่ำ	10	สูง
6	22	สูง	26	สูง	5	ต่ำ	11	สูง
7	14	ต่ำ	16	ต่ำ	5	ต่ำ	11	สูง
8	11	ต่ำ	21	สูง	5	ต่ำ	6	ต่ำ
9	21	สูง	27	สูง	7	สูง	10	สูง
10	11	ต่ำ	16	ต่ำ	6	สูง	7	ต่ำ
11	13	ต่ำ	23	สูง	6	สูง	5	ต่ำ
12	15	ต่ำ	19	ต่ำ	9	สูงมาก	8	ต่ำ
13	20	ต่ำ	28	สูง	6	สูง	12	สูงมาก
14	10	ต่ำมาก	14	ต่ำ	5	ต่ำ	6	ต่ำ
15	14	ต่ำ	22	สูง	5	ต่ำ	12	สูงมาก
16	14	ต่ำ	22	สูง	5	ต่ำ	6	ต่ำ
17	17	ต่ำ	24	สูง	6	สูง	7	ต่ำ
18	15	ต่ำ	20	สูง	3	ต่ำ	12	สูงมาก
19	20	ต่ำ	21	สูง	4	ต่ำ	8	สูง
20	22	สูง	18	ต่ำ	6	สูง	9	สูง
21	12	ต่ำ	21	สูง	6	สูง	7	ต่ำ
22	24	สูง	31	สูงมาก	7	สูง	9	สูง
23	12	ต่ำ	21	สูง	8	สูง	9	สูง
24	10	ต่ำมาก	16	ต่ำ	6	สูง	7	ต่ำ
25	13	ต่ำ	14	ต่ำ	3	ต่ำ	10	สูง
26	8	ต่ำมาก	11	ต่ำ	3	ต่ำ	6	ต่ำ
27	19	ต่ำ	25	สูง	6	สูง	10	สูง
28	10	ต่ำมาก	16	ต่ำ	6	สูง	9	สูง
29	17	ต่ำ	18	ต่ำ	5	ต่ำ	5	ต่ำ
30	16	ต่ำ	18	ต่ำ	6	สูง	8	สูง
31	13	ต่ำ	19	ต่ำ	5	ต่ำ	10	สูง
32	14	ต่ำ	16	ต่ำ	5	ต่ำ	8	สูง
33	22	สูง	31	สูงมาก	4	ต่ำ	5	ต่ำ
34	18	ต่ำ	27	สูง	5	ต่ำ	9	สูง
35	18	ต่ำ	24	สูง	6	สูง	8	สูง
รวม	561		743		192		291	
เฉลี่ย	16.02		21.22		5.48		8.31	

จากตารางแสดงให้เห็นว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนของผู้เรียนทั้งหมด 35 คน แบ่งออกเป็น

1) ด้านความคิดริเริ่ม ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับต่ำมากมีจำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 11.42 คะแนนระดับต่ำมีจำนวน 24 คนคิดเป็นร้อยละ 68.57 คะแนนระดับสูงมีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รวมคะแนนทั้งหมด 561 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.02

2) ด้านความคิดคล่องแคล่ว ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับต่ำมีจำนวน 16 คนคิดเป็นร้อยละ 45.71 คะแนนระดับสูงมีจำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 48.57 คะแนน ระดับสูงมากมีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.71 รวมคะแนนทั้งหมด 743 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.22

3) ด้านความคิดยืดหยุ่น ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับต่ำมีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 51.42 คะแนนระดับสูงมีจำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 48.57 รวมคะแนนทั้งหมด 192 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.48

4) ด้านความคิดละเอียดลออ ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับต่ำมากมีจำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 2.85 ระดับต่ำมีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 คะแนนระดับสูงมีจำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 60.00 รวมคะแนนทั้งหมด 291 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.31

จากการทดสอบก่อนเรียนทำให้ทราบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้านคือด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่น ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำและต่ำมาก ยกเว้นความคิดละเอียดลออนั้น ส่วนใหญ่คะแนนอยู่ในระดับ สูง



ตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน

ที่	ความคิดริเริ่ม	ระดับ	ความคิดคล่องแคล่ว	ระดับ	ความคิดยืดหยุ่น	ระดับ	ความคิดละเอียดลออ	ระดับ
1	22	สูง	20	สูง	6	สูง	8	สูง
2	31	สูงมาก	28	สูง	8	สูง	9	สูง
3	12	ต่ำ	21	สูง	7	สูง	11	สูง
4	23	สูง	30	สูงมาก	10	สูงมาก	10	สูง
5	31	สูงมาก	25	สูง	7	สูง	11	สูง
6	24	สูง	33	สูงมาก	8	สูง	13	สูงมาก
7	15	ต่ำ	19	สูง	8	สูง	12	สูงมาก
8	22	สูง	31	สูงมาก	7	สูง	8	สูง
9	21	สูง	33	สูงมาก	9	สูง	8	สูง
10	23	สูง	31	สูงมาก	7	สูง	8	สูง
11	23	สูง	34	สูงมาก	9	สูง	7	สูง
12	14	ต่ำ	23	สูง	9	สูง	11	สูง
13	32	สูงมาก	35	สูงมาก	10	สูง	14	สูงมาก
14	20	ต่ำ	24	สูง	7	สูง	9	สูง
15	27	สูง	31	สูงมาก	6	สูง	15	สูงมาก
16	21	สูง	32	สูงมาก	7	สูง	6	ต่ำ
17	33	สูงมาก	30	สูงมาก	8	สูง	9	สูง
18	23	สูง	32	สูงมาก	6	สูง	13	สูงมาก
19	25	สูง	33	สูงมาก	7	สูง	12	สูงมาก
20	32	สูงมาก	27	สูงมาก	9	สูงมาก	12	สูงมาก
21	24	สูง	34	สูงมาก	7	สูง	9	สูง
22	33	สูงมาก	35	สูงมาก	8	สูง	14	สูงมาก
23	20	ต่ำ	29	สูง	8	สูง	8	สูง
24	21	สูง	26	สูง	8	สูง	11	สูง
25	23	สูง	27	สูง	6	สูง	13	สูงมาก
26	24	สูง	20	สูง	7	สูง	8	สูง
27	27	สูง	35	สูงมาก	7	สูง	12	สูงมาก
28	24	สูง	25	สูง	8	สูง	12	สูงมาก
29	28	สูง	30	สูง	9	สูง	6	ต่ำ
30	27	สูง	29	สูง	7	สูง	10	สูง
31	23	สูง	30	สูง	7	สูง	7	ต่ำ
32	20	ต่ำ	28	สูง	6	สูง	9	สูง
33	21	สูง	40	สูงมาก	8	สูง	6	ต่ำ
34	31	สูงมาก	36	สูงมาก	7	สูง	12	สูงมาก
35	16	ต่ำ	30	สูง	7	สูง	9	สูง
รวม	836		1030		265		352	
เฉลี่ย	23.88		29.42		7.57		10.05	

จากตาราง คะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด 35 คน แบ่งออกเป็น

1) ด้านความคิดริเริ่ม ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับต่ำมีจำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 20.00 คะแนนระดับสูงมีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 คะแนนระดับสูงมากมีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รวมคะแนนทั้งหมด 836 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.88

2) ด้านความคิดคล่องแคล่ว ผู้เรียนที่ได้คะแนนระดับต่ำมีจำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 2.85 คะแนน ระดับสูงมีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 51.42 คะแนนระดับสูงมากมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 48.57 รวมคะแนนทั้งหมด 1030 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.42

3) ด้านความคิดยืดหยุ่น ผู้เรียนที่ได้ คะแนนระดับสูงมีจำนวน 35 คนคิดเป็นร้อยละ 100 รวมคะแนนทั้งหมด 265 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.57

4) ด้านความคิดละเอียดลออ ผู้เรียนที่ได้คะแนน ระดับต่ำมีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 11.42 คะแนนระดับสูงมีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 54.28 คะแนนระดับสูงมากมีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 34.28 รวมคะแนนทั้งหมด 352 คะแนน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.05

จากการทดสอบหลังเรียนทำให้ทราบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออนั้น ส่วนใหญ่ คะแนนอยู่ในระดับ สูง ถึงสูงมาก

การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังเรียน

องค์ประกอบของ ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนเรียน		หลังเรียน		T
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ความคิดริเริ่ม	15.42	4.08	28.00	5.05	12.37***
2. ความคิดคล่องแคล่ว	20.71	4.86	36.37	5.77	16.63***
3. ความคิดยืดหยุ่น	5.48	1.42	7.91	.91	10.59***
4. ความคิดละเอียดลออ	8.31	2.31	10.40	2.41	6.24***

***p<.001

จากตาราง พบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นทั้ง 4 ด้าน

3. ผลการศึกษาระยะที่ 3 การศึกษาผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การวิจัยในระบายนีเป็นการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไปขยายผลในการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 จำนวน 5 ห้องเรียน โดยโรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย นำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2551

ผลการวิจัยและรายละเอียดต่าง ๆ เป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 การพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

3.1 ผลการวางแผนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยอาศัยข้อมูลจากผลการวิจัยในระยะที่ 2 มาวางแผนเพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และสร้างความพร้อมให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการประชุมผู้สอนวิชาศิลปะ โรงเรียนแก่นนคร และ โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับสาระสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผลการประชุพบพบว่า โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัยจัดกิจกรรมเรียนรู้วิชาศิลปะ รายวิชา ศ31101 ศิลปะ 1 ให้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 53 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 จำนวน 44 คน รายวิชา ศ31101 ศิลปะ 1 นั้น ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน รวม 11 ชั่วโมง นักเรียนจะเตรียมอุปกรณ์มาเรียนเอง และเรียน ณ ห้องศิลปะของโรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย ส่วนโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชา ศ42101 ทัศนศิลป์ 3 ให้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 34 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 33 คน และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 32 คนในรายวิชาดังกล่าวประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน รวม 12 ชั่วโมง นักเรียนจะเตรียมอุปกรณ์มาเรียนเอง และเรียนที่ห้องเรียนของนักเรียน

3.2 ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนใจไปใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไปทดลองใช้ โดยดำเนินการทดลองในภาคปลาย ปีการศึกษา 2551 กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย จำนวน 2 ห้องเรียน และนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง จำนวน 3 ห้องเรียน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

3.2.1 การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนใจเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยการสัมภาษณ์ ผู้เรียน ระดับชั้นละ 6 คน และผู้สอนทั้ง 2 โรงเรียน หลังจากเสร็จสิ้นการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ มีผลสรุปดังนี้

1) การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ของผู้เรียน โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย

พบว่า

1.1) ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนมีความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพิ่มขึ้น

1.2) เป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดได้ทำงานศิลปะในรูปแบบที่ตนเองชอบ

1.3) ได้ทำงานศิลปะหลายรูปแบบ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น งานดินสอ งานสี งานประดิษฐ์ สิ่งที่โรงเรียนเดิมไม่ได้เรียนแบบนี้ ที่โรงเรียนเดิม ครูมักจะให้วาดภาพเป็นส่วนใหญ่

1.4) การร่างภาพคร่าว ๆ ทำให้ได้วางแผนก่อนลงมือสร้างผลงานศิลปะ

1.5) ได้เห็นผลงานศิลปะของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ได้เห็นจุดเด่นจุดด้อยของงานที่ครูนำมาวิจารณ์และอธิบายหน้าชั้น

1.6) ห้องเรียนคับแคบ ไม่ค่อยมีพื้นที่ให้ทำงานศิลปะ ผู้เรียนอยากออกไปปฏิบัติงานข้างนอกแต่ไม่มีที่นั่งปฏิบัติงาน

1.7) การเดินทางมาเรียน ใช้เวลานานทำให้มีเวลาน้อยในการเรียนศิลปะ

2) การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ของผู้สอน โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย พบว่า

2.1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ ผู้เรียนมีการพัฒนาด้านศิลปะและความคิดสร้างสรรค์

2.2) มีขั้นตอนที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางศิลปะที่

หลากหลาย

- 2.3) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดกว้างให้อิสระแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้คิดได้ร่างภาพและเลือกวิธีการแสดงออก
- 2.4) ผู้เรียนกล้าอภิปราย กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น
- 2.5) จำนวนผู้เรียนในชั้นมีจำนวนมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง
- 2.6) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาที่โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัยเป็นครั้งแรก จึงมีปัญหาในการปรับตัวในระยะแรก ขาดความมั่นใจในการแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ขาดความมั่นใจในการสร้างงานศิลปะ แต่ต่อมาเริ่มมีความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมากขึ้น

3) การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง พบว่า

3.1) เป็นรูปแบบการสอนที่ดี ต่างจากการเรียนแบบเดิมที่จะลงมือวาดภาพเลยไม่ได้ร่างภาพหลายๆภาพเพื่อเลือก

3.2) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการวิจารณ์และเห็นจุดเด่นจุดรองในผลงาน

3.3) สภาพห้องเรียนไม่เหมาะกับการเรียนศิลปะ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ห้องเรียนอยู่ใกล้กับริมกำแพงโรงเรียน และห้องประชุม ซึ่งมีเสียงดังรบกวนการเรียนตลอดเวลา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 เรียนในห้องโสตทัศนูปกรณ์ และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 เรียนที่ห้องสมุด

3.4) โต๊ะเรียน มีขนาดเล็ก เช่น โต๊ะ Sound Lab และเก้าอี้ Lecture ซึ่งไม่เหมาะกับการเรียนศิลปะ

3.5) โรงเรียนมักจะหยุดบ่อย ทำให้เวลาเรียนศิลปะลดลง

4) การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง พบว่า

4.1) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ

4.2) การให้ผู้เรียนได้ร่างภาพคร่าว ๆ ก่อนนั้นเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้สำรวจความคิดเบื้องต้นของตนเองก่อนที่จะลงมือสร้างงานศิลปะ เป็นวิธีการที่ดีในระยะแรกผู้เรียนไม่เข้าใจ แต่ต่อมาผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้เมื่อผู้สอนได้อธิบายให้ทราบถึงความสำคัญของการร่างภาพ

4.3) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อผลงานของเพื่อนร่วมชั้นและของตนเอง ได้ทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย ของผลงาน

4.4) การขาดห้องปฏิบัติงานศิลปะ มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องเรียนที่ห้องเรียน ซึ่งอยู่ติดกำแพงและห้องประชุม โรงเรียน ซึ่งมีเสียงดังตลอดเวลา โต๊ะเรียน มีขนาดเล็ก เช่น โต๊ะ Sound Lab และเก้าอี้ Lecture ซึ่งไม่เหมาะกับการเรียนศิลปะ

4.5) โรงเรียนมีกิจกรรมมากมักจะหยุดบ่อย และผู้สอนต้องเข้าสัมมนา ต้องเข้าประชุมที่เทศบาลทำให้จำนวนชั่วโมงเรียนวิชาศิลปะลดลง

5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ของทั้ง 2 โรงเรียนหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนได้ทำการวัดความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

5.1) ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย การจัดการเรียนรู้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 5 แผน ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 5 กิจกรรม ดังนี้

- (1) ลากเส้นเห็นเป็นภาพ 1
- (2) ลากเส้นเห็นเป็นภาพ 2
- (3) ชูดชี้ดไปมาหาน้ำหนัก 1
- (4) ชูดชี้ดไปมาหาน้ำหนัก 2
- (5) สีเส้นในสรรพสิ่ง

ในแต่ละกิจกรรมมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คะแนนเต็ม 40 คะแนน

ระดับคะแนน	31-40	หมายถึง	ดีมาก
ระดับคะแนน	21-30	หมายถึง	ดี
ระดับคะแนน	11-20	หมายถึง	พอใช้
ระดับคะแนน	0-10	หมายถึง	ปรับปรุง

จากการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 ระดับชั้น พอสรุปได้เป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงผลการประเมินผลงานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ½

กิจกรรม ที่	จำนวนผลงาน ทั้งหมด	จำนวนผลงาน		เฉลี่ย	S.D.	จำนวน ผลงาน ระดับ ดี - ดีมาก ร้อยละ	ผลการ ประเมิน
		ระดับดี- ดีมาก	ระดับพอใช้ - ปรับปรุง				
1	53	53	-	36.11	3.79	100	ผ่านเกณฑ์
2	53	53	-	35.68	3.80	100	ผ่านเกณฑ์
3	53	50	3	28.85	6.73	94.33	ผ่านเกณฑ์
4	53	53	-	30.02	6.27	100	ผ่านเกณฑ์
5	53	53	-	35.81	5.05	100	ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 11 แสดงผลการประเมินผลงานในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10

กิจกรรม ที่	จำนวนผลงาน ทั้งหมด	จำนวนผลงาน		เฉลี่ย	S.D.	จำนวน ผลงาน ระดับ ดี - ดีมาก ร้อยละ	ผลการ ประเมิน
		ระดับดี- ดีมาก	ระดับพอใช้ - ปรับปรุง				
1	44	43	1	31.98	5.49	97.72	ผ่านเกณฑ์
2	44	44	-	35.39	4.20	100	ผ่านเกณฑ์
3	44	44	-	26.11	6.01	100	ผ่านเกณฑ์
4	44	43	1	28.14	6.44	97.72	ผ่านเกณฑ์
5	44	43	1	30.75	6.15	97.72	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง พบว่า ผลงานศิลปะของนักเรียนทั้ง 2 ห้องส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ถึง ดีมาก ผลการประเมินอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งไว้ หลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2

องค์ประกอบของ ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ความคิดริเริ่ม	15.24	4.16	22.79	4.10	10.99***
2. ความคิดคล่องแคล่ว	20.24	5.88	29.79	6.26	13.20***
3. ความคิดยืดหยุ่น	4.47	1.01	6.62	1.02	15.84***
4. ความคิดละเอียดลออ	3.24	0.64	8.60	1.09	34.06***

***p<.001

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/10

องค์ประกอบของ ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ความคิดริเริ่ม	11.45	5.02	19.86	5.38	10.26***
2. ความคิดคล่องแคล่ว	14.50	6.04	24.25	6.33	11.77***
3. ความคิดยืดหยุ่น	3.81	1.33	6.11	1.06	9.73***
4. ความคิดละเอียดลออ	3.25	0.71	8.04	1.64	18.07***

***p<.001

คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 2 ห้องเรียน ในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นทั้ง 4 ด้าน

5.2) ช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง การจัดการเรียนรู้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 มัธยมศึกษาปีที่ 5/2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบศิลป์ทั้งหมด 4 แผน ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม ดังนี้

- (1) เส้นเบื้องต้น
- (2) การนำเส้นมาใช้ในการจัดองค์ประกอบศิลป์
- (3) การใช้รูปร่าง รูปทรง และมวล มาใช้ในการจัดองค์ประกอบศิลป์ 1
- (4) การใช้รูปร่าง รูปทรง และมวล มาใช้ในการจัดองค์ประกอบศิลป์ 2

ในแต่ละกิจกรรมมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คะแนนเต็ม 10 คะแนน

ระดับคะแนน 9-10 หมายถึง ดีมาก

ระดับคะแนน 7-8 หมายถึง ดี

ระดับคะแนน 6-5 หมายถึง พอใช้

ระดับคะแนน 0-4 หมายถึง ปรับปรุง

แผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 4 แผนได้นำไปใช้ในระดับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 ห้องเรียน ผลการเรียนรู้สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 14 แสดงผลการประเมินผลงานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง

กิจกรรม ที่	จำนวนผลงาน ทั้งหมด	จำนวนผลงาน		เฉลี่ย	S.D.	จำนวน ผลงาน ระดับ ดี - ดีมาก ร้อยละ	ผลการ ประเมิน
		ระดับดี - ดีมาก	ระดับพอใช้ - ปรับปรุง				
1	34	31	3	8.97	1.11	91.17	ผ่านเกณฑ์
2	34	34	-	9.47	0.79	100	ผ่านเกณฑ์
3	34	24	10	7.21	1.07	70.58	ผ่านเกณฑ์
4	34	28	6	7.26	0.96	82.35	ผ่านเกณฑ์



ตารางที่ 15 แสดงผลการประเมินผลงานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง

กิจกรรม ที่	จำนวนผลงาน ทั้งหมด	จำนวนผลงาน		เฉลี่ย	S.D.	จำนวน ผลงาน ระดับ ดี - ดีมาก ร้อยละ	ผลการ ประเมิน
		ระดับดี - ดีมาก	ระดับพอใช้ - ปรับปรุง				
1	33	29	4	8.42	1.17	87.87	ผ่านเกณฑ์
2	33	33	-	8.48	0.62	100	ผ่านเกณฑ์
3	33	32	1	7.55	0.67	96.96	ผ่านเกณฑ์
4	33	31	2	7.55	0.79	93.93	ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 16 แสดงผลการประเมินผลงานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง

กิจกรรม ที่	จำนวนผลงาน ทั้งหมด	จำนวนผลงาน		เฉลี่ย	S.D.	จำนวน ผลงาน ระดับ ดี - ดีมาก ร้อยละ	ผลการ ประเมิน
		ระดับดี - ดีมาก	ระดับพอใช้ - ปรับปรุง				
1	32	32	-	8.31	0.74	100	ผ่านเกณฑ์
2	32	31	1	8.13	0.66	96.87	ผ่านเกณฑ์
3	32	24	8	7.22	0.94	75	ผ่านเกณฑ์
4	32	23	9	7.31	1.20	71.87	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง พบว่า ผลงานศิลปะของนักเรียนทั้ง 3 ห้องอยู่ในระดับดี ถึง ดีมาก ผลการประเมินอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งไว้ แม้ว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จะเรียนในสภาพห้องเรียนที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ และไม่ได้เรียนในห้องปฏิบัติการศิลปะ แต่ผลการประเมินผลงานทั้ง 3 ห้องเรียนอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อีกทั้งหลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ แล้วผู้วิจัยได้ทำการวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียนซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1

องค์ประกอบของ ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ความคิดริเริ่ม	12.05	4.84	22.05	5.47	13.47***
2. ความคิดคล่องแคล่ว	17.08	5.71	25.52	7.70	9.02***
3. ความคิดยืดหยุ่น	3.70	0.97	6.52	1.48	10.92***
4. ความคิดละเอียดลออ	3.14	0.55	8.41	1.35	26.40***

***p<.001

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2

องค์ประกอบของ ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ความคิดริเริ่ม	13.66	4.52	21.87	3.31	10.42***
2. ความคิดคล่องแคล่ว	17.90	7.44	22.84	5.87	4.71***
3. ความคิดยืดหยุ่น	3.36	0.78	6.24	0.66	16.66***
4. ความคิดละเอียดลออ	5.09	1.73	8.15	0.87	10.15***

***p<.001

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3

องค์ประกอบของ ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ความคิดริเริ่ม	13.15	4.18	21.33	3.44	10.75***
2. ความคิดคล่องแคล่ว	18.15	5.80	24.28	6.86	5.63***
3. ความคิดยืดหยุ่น	4.59	.97	6.59	0.83	10.21***
4. ความคิดละเอียดลออ	3.50	0.98	8.31	0.78	20.46***

*** $p < .001$

คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้ง 3 ห้องเรียน ในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ นั้นสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นทั้ง 4 ด้าน แม้ว่าผู้เรียนจะประสบปัญหาด้านห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน ที่ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปะ